

Publikacija

Evropska praksa za snažnu lokalnu zajednicu

Program „Odgovorno i solidarno: građani preuzimaju inicijativu“ realizuje **Fond za aktivno građanstvo – fAKT**, u partnerstvu sa nevladinim organizacijama **Udruženje roditelja djece sa teškoćama u razvoju „Zračak nade“** i **Aktivna zona**, uz finansijsku podršku Evropske unije i kofinansiranje Ministarstva javne uprave.

** Sadržaj na ovom materijalu predstavlja isključivo odgovornost autora i udruženja i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije i Ministarstva javne uprave.*

Evropska praksa za snažnu lokalnu zajednicu

NACIONALNI OSMIJEH
CRNE GORE

Finansira
Evropska unija

Ministarstvo
javne uprave

Program „Odgovorno i solidarno: građani preuzimaju inicijativu“ realizuje **Fond za aktivno građanstvo – fAKT**, u partnerstvu sa nevladinim organizacijama **Udruženje roditelja djece sa teškoćama u razvoju**, „Zračak nade“ i **Aktivna zona**, uz finansijsku podršku Evropske unije i kofinansiranje Ministarstva javne uprave.

* Sadržaj na ovom materijalu predstavlja isključivo odgovornost autora i udruženja i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije i Ministarstva javne uprave.

Podgorica, 2023.

Urednica:

mr Andrea Popović

Autorke:

Ana Andrijašević

Andrea Popović

Saša Đuretić

Dizajn:

Ana Samardžić

Sadržaj na ovom materijalu predstavlja isključivo odgovornost autora i udruženja i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije i Ministarstva javne uprave.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	5
2. EVROPSKA PRAKSA	6
3. UTICAJ COVID-19 NA ZAPOSLENJE MLADIH U EU.....	7
4. ZAPOŠLJAVANJE I DRUŠTVENI RAZVOJ U EVROPI U 2022. GODINI.....	9
5. EVROPSKA GODINA VJEŠTINA – JAČANJE KONKURENTNOSTI, UČEŠĆA I TALENTA	11
6. PRIMJERI DOBRE PRAKSE ZEMALJA ČLANICA EU NA LOKALNOM NIVOU.....	13
7. PROGRAMI PODRŠKE ZAPOŠLJAVANJU MLADIH U CRNOJ GORI.....	24
8. PODRŠKA MLADIMA U OKVIRU GLAVNOG GRADA PODGORICA I OPŠTINE ZETA.....	26
9. POLOŽAJ I POTREBE MLADIH U PODGORICI I ZETI.....	27
10. PREPORUKE MLADIH PODGORICE I ZETE LOKALNOJ SAMOUPRAVI.....	42
11. RADIONICE I MENTORISANJE- “Učenje i dijalog za zapošljivost”.....	48
12. LOKALNA INICIJATIVA ZA ZAPOŠLJAVANJE	60

I UVOD

Projekat „**Evropska praksa za snažnu lokalnu zajednicu**“, sprovodi Mreža za evropske politike - MASTER u partnerstvu sa NVU Nacionalni osmijeh Crne Gore, a projekat je podržan kroz program „Odgovorno i solidarno: građani preuzimaju inicijativu“, koji realizuje Fond za aktivno građanstvo u partnerstvu sa nevladinim organizacijama Udruženje djece sa teškoćama u razvoju „Zračak nade“ i Aktivna zona uz finansijsku podršku Evropske unije i Ministarstva javne uprave.

Opšti cilj projekta „**Evropska praksa za snažnu lokalnu zajednicu**“ jeste stvaranje **podsticajnog okruženja za zapošljavanje mladih u Crnoj Gori na lokalnom nivou, u skladu sa pozitivnim primjerima prakse iz Evropske unije**, sa posebnim akcentom na mlade pogođene posledicama pandemije i mlade iz osjetljivih grupa.

Imajući u vidu navedeno, „Mreža za evropske politike - MASTER“ je izradila Publikaciju, gdje je predstavljeno na koje načine EU podstiče zapošljavanje mladih i primjere gradova u EU koji sprovode inicijative za ekonomsko osnaživanje mladih.

Nadalje, drugi dio je posvećen predstavljanju istraživanja među mladima u Podgorici i Zeti, njihovom trenutnom položaju, kao i sugestijama i preporukama datim od strane mladih ljudi za unapređenje istog.

U trećem dijelu Publikacije- predstavili smo sprovedene radionice za mlade „Učenje i dijalog za zapošljivost“ koje su se realizovale tokom četiri mjeseca u Podgorici, a koje su imale za cilj unapređenje znanja i vještina mladih za zapošljivost.

II EVROPSKA PRAKSA

Izveštaj Evropske komisije o Crnoj Gori u 2021. godini - kroz poglavlje 19 - Socijalna politika i zapošljavanje ističe da se udio mladih (starosti 15-29 godina) koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti se osposobljavaju (NEET) povećao u periodu između 2019. i 2020. **godine sa 21,3% na 26,6%**. Uz to se posebno naglašava neophodnost angažovanja oko mladih iz grupa u riziku.

Kako bi se osigurao održiv učinak na mlade važno je da se politika EU za mlade sprovede sa akcentom na međupovezanosti sa regionalnim i lokalnim nivoima, te da se na lokalnom nivou sprovedu aktivnosti za podršku politikama za mlade.

Imajući u vidu da je Crna Gora zemlja kandidat za članstvo u EU, predmetna **Publikacija ima za cilj prezentovanje pozitivnih primjera prakse iz Evropske unije, sa posebnim akcentom na mlade pogođene posljedicama pandemije i mlade iz osjetljivih grupa.**

Naime, preporukom EU od 4. marta 2021. utvrđuju se tri nova glavna cilja EU koja treba ostvariti do kraja 2030. godine u području zapošljavanja, vještina i socijalne zaštite, a jedan od njih jeste **smanjenje stope nezaposlenosti mladih starosne dobi od 15 do 29 godina, a koji nisu u sistemu redovnog obrazovanja, na 9%.**

Osim navedenog, važno je napomenuti da je Evropska komisija još 2017. godine uspostavila evropski stub socijalnih prava, na koji način je dat akcenat na pristup socijalnoj zaštiti unutar evropske socijalne politike. Kreiranjem normi evropskog stuba socijalnih prava predstavljeno je 20 načela koja se dijele u tri poglavlja, a odnose se na **jednake mogućnosti i pristup tržištu rada, pravedne uslove rada i socijalnu zaštitu i uključenost.** Ovih 20 načela predstavljaju polaznu osnovu koja za cilj ima formiranje jake socijalne Evrope, koja je pravedna, puna mogućnosti i pruža jednake šanse bez obzira na socijalni status. Sprovođenje stuba zajednički je poduhvat institucija EU-a, nacionalnih, regionalnih i lokalnih tijela, socijalnih partnera i civilnog društva.¹

Takođe, sistemi socijalne zaštite unutar Evropske unije su dizajnirani da obezbijede zaštitu od rizika od nezaposlenosti, a samim tim i od siromaštva, te da obezbijede adekvatnu zaštitu zaposlenim roditeljima, ali i zaštitu od socijalne isključenosti.

¹ Evropska komisija, "Evropski stub socijalnih prava u 20 načela", preuzeto sa: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_hr, prisupljeno 15. 8. 2022.

Kroz predmetnu Publikaciju osvrnućemo se i na primjere dobre prakse unutar pojedinih zemalja članica Evropske unije koje su uspostavile održiv sistem pomoći nezaposlenim mladim ljudima, kako kroz formiranje udruženja, tako i kroz brojne programe kojima se omogućava direktno uključivanje mladih na konkurentno tržište rada.

Pored predstavljanja praksi gradova pojedinih država članica kojima je regulisan problem nezaposlenosti mladih, **Analiza se bavi i uticajem pandemije COVID-19 virusa na nezaposlenost mladih**, predstavljajući programe Evropske unije, kojima su značajno ublažene posljedice koje je pandemija ostavila na ekonomsku i socijalnu stabilnost i nezavisnost mladih.

III UTICAJ COVID-19 NA ZAPOSLENJE MLADIH U EU

Podaci objavljeni 2022. godine, kao evropske godine mladih, ukazuju da, kada je u pitanju zapošljavanje, **pandemija COVID-19 je više pogodila mlade nego starije osobe**. Stopa zaposlenosti u EU među mladima (u dobi od 15 do 29 godina) u trećem tromjesečju 2020. iznosila je -2,8 % u poredjenju s trećim tromjesečjem prije pandemije 2019. Međutim, u trećem tromjesečju 2021. zabilježen je oporavak , jer je stopa zaposlenosti iznosila -0,1 % u odnosu na treći kvartal 2019.²

Upoređujući 2020. sa 2019. sve zemlje Evropske unije bilježe pad stope zaposlenosti mladih. Najveće smanjenje zaposlenosti mladih čak je premašilo 5% u Latviji, Portugalu, Irskoj i Španiji. S druge strane, Mađarska, Finska, Francuska, Austrija i Rumunija imale su manji pad stope zaposlenosti mladih, manji od 2%.

U 2021. većina država članica EU-a (16 od 27) još se nije u potpunosti oporavila, jer je stopa zaposlenosti mladih još uvijek bila ispod stope zabilježene 2019. godine.

Međutim, Evropski omladinski forum, kao i Evropski parlament su već u Rezoluciji od 8. oktobra 2020. o Garanciji za mlade, uputili poziv za bolji pristup društvenoj zaštiti mladih upravo kada je

² Eurostat, COVID-19 je snažno uticao na zapošljavanje mladih, preuzeto sa: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220331-1>, pristupljeno 15.8.2022.

u pitanju zaposlenje i bolji uslovi rada. Na navedeni poziv, Komisija je odgovorila dokumentom o zapošljavanju mladih „**Most do poslova za sledeću generaciju**“, koja sadrži studiju o pristupu mladih socijalnoj zaštiti.³

Inicijative koje su predstavljene u ovoj Komunikaciji doprinose Komisijinoj strategiji oporavka nakon pandemije bolesti COVID-19, garantuju uključivanje digitalne i zelene tranzicije EU-a u samu srž politika zapošljavanja mladih.

Navedena Komunikacija je dopunjena novim predlozima Komisije o Akcionom planu za digitalno obrazovanje (2021. – 2027.) koji utvrđuje dva prioritetna područja: **podsticanje razvoja uspješnog ekosistema digitalnog obrazovanja i razvoj digitalnih vještina i kompetencija za digitalnu transformaciju**⁴, kao i preporuka Vijeća Evropske unije o još djelotvornijoj evropskoj saradnji u području visokog obrazovanja koja je donijeta u aprilu 2022. godine⁵, i te će inicijative činiti cjeloviti odgovor na poteškoće s kojima se suočavaju mladi u Evropi.

Pored već pomenutih mjera koje imaju za cilj pomoć mladima prilikom zaposlenja, Analizom će biti obuhvaćeni i novi programi politika, kojima se takođe pruža mogućnost mladima da lakše premoste socijalne i ekonomske krize koje su posljedica konkurentnog tržišta rada unutar Evropske unije, ali i pandemije izazvane COVID-19 virusom.

³ Potpora za zapošljavanje mladih: lakši prelazak u svijet rada za novu generaciju, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0276> - Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions Youth Employment Support: a Bridge to Jobs for the Next Generation, pristupljeno 17.8.2022.

⁴ Akcioni plan za digitalno obrazovanje (2021. – 2027.), <https://education.ec.europa.eu/hr/focus-topics/digital-education/action-plan>, pristupljeno 17.8.2022.

⁵ Evropski prostor obrazovanja, <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/education-area/>, pristupljeno 17.8.2022.

IV ZAPOŠLJAVANJE I DRUŠTVENI RAZVOJ U EVROPI U 2022. GODINI

U Evropskoj godini mladih, godišnje izdanje Pregleda zapošljavanja i društvenog razvoja u Evropi (ESDE) za 2022, pod nazivom „*Mladi Evropljani: zapošljavanje i društveni izazovi pred nama*“, pruža ključne dokaze o položaju mladih ljudi koji su pogođeni pandemijom COVID-19 virusa, te daje konkretne predloge za brži oporavak od ekonomske krize koja je nastala masovnim otpuštanjem i smanjenjem zarada. **Analiza pokazuje da je, u odnosu na opštu populaciju, pandemija jače uticala na tržište rada i socijalnu situaciju mladih, te je njihov oporavak bio znatno sporiji.** Taj je ishod povezan s njihovim ranjivijim i nesigurnijim položajem na tržištu rada, koji se može pogoršati individualnim okolnostima kao što je nepovoljni socioekonomski položaj. ESDE za 2022. naglašava važnost obrazovanja i vještina, neophodnost njihovog unapređivanja, te upućuje na nužnost aktivnog učešća i intervencija država kako bi se osigurala uspješna integracija mladih ljudi na tržište rada i njihova socijalna uključenost.⁶

Naime, Komisija je u pomenutom Pregledu zaposlenosti i socijalnih kretanja u Evropi (ESDE)⁷ za 2022, navela da su mladi bili među najteže pogođenima gubitkom radnih mjesta tokom ekonomske krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19. Pokazalo se i da je oporavak u pogledu zapošljavanja mladih bio sporiji u odnosu na ostale starosne grupacije. **Moguća objašnjenja povezana su s velikim brojem zaključenih ugovora na određeno vrijeme sa mladima, odnosno nemogućnošću zaposlenja na neodređeno vrijeme, i poteškoćama u pronalaženju prvog zaposlenja nakon završetka školovanja, fakulteta ili stručnog osposobljavanja,** posebno s obzirom na pogoršanje socio-ekonomske situacije zbog invazije Rusije na Ukrajinu.

Povjerenik Evropske komisije za zapošljavanje i socijalna prava Nicolas Schmit (Nikolas Šmit) izjavio je: *“Mnogi su mladi visokoobrazovani, imaju digitalne vještine te su zainteresirani za ekološka pitanja. Godina 2022. evropska je godina mladih, jer se Evropska unija obavezala slušati mlade te omogućavati i povećavati njihove izgleda za uspjeh u životu. To uključuje i pomaganje mladim Ukrajinacima koji su pobjegli od rata da se uključe u obrazovni sistem i tržište rada EU-a.”*

Na temelju najnovijih godišnjih podataka u pregledu je utvrđeno sledeće: Oporavak od pandemije bolesti COVID-19 nije ravnomjeran. **Mladi (mlađi od 30 godina) i dalje se suočavaju s velikim**

⁶ Evropska komisija, Zapošljavanje, socijalne politike i inkluzija, dostupno na linku: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8483&furtherPubs=yes>, pristupljeno: 15.9.2022.

⁷ Ibid.

izazovima pri traženju bilo kakvog posla ili posla koji odgovara njihovim vještinama i iskustvu.

Gotovo svaka druga zaposlena mlada osoba u EU (**45,9%**) imala je ugovore na određeno vrijeme, što je slučaj tek za svakog desetog od ukupno zaposlenih (**10,2%**).

Mladi su imali poteškoća u podmirivanju svakodnevnih troškova, kao što su troškovi za račune i iznajmljivanje smještaja, a 61% njih zabrinuto je zbog pronalaska ili zadržavanja primjerenog stana u sledećih deset godina.

Izazovi s kojima se suočavaju mladi zavise od njihovog nivoa obrazovanja i socio-ekonomskog položaja. Vjerovatnost da će se **mladi sa srednjoškolskim obrazovanjem naći u situaciji u kojoj ne rade i nisu u sistemu obrazovanja ili osposobljavanja 19% je manja nego za one s nižim stepenom obrazovanja**. Za osobe sa završenim tercijarnim obrazovanjem taj je rizik manji za 28%. Mladi u nepovoljnom položaju još rjeđe rade, obrazuju se ili osposobljavaju, a **nejednakost među polovima je još jedan faktor koji utiče**. Na početku karijere mlade žene u EU-u zarađuju u prosjeku **7,2% manje od svojih muških kolega, a ta se razlika s dobi povećava**.

Konkretno, u okviru politika zapošljavanja i socijalnih politika trebalo bi:

- poboljšati integraciju mladih na tržištu rada
- omogućiti mladima da steknu vještine
- podsticati mobilnost radne snage, što je temelj za uspješnu i stabilnu karijeru
- smanjiti rizike za mlade kao što su nezaposlenost ili bolest, siromaštvo i druge pomoći mladima da zarade novac i steknu imovinu.

Kako bi se riješili gore navedeni problemi na teritoriji EU, EU pruža podršku mladima nizom programa politika, uključujući:

- Program **Garancija za mlade**, uključujući **Inicijativu za zapošljavanje mladih**, koji je imao transformativan učinak na tržište rada EU-a. Prema podacima od 2014. **više od 36 miliona mladih** koji su se jednom prijavili za učešće na programu Garancije za mlade, dobilo je ponudu za posao, nastavak obrazovanja, i/ili pripravništvo.
- **Evropski socijalni fond plus (ESF+)** glavni je instrument EU-a za ulaganje u ljude, uključujući podršku zapošljavanja mladih.
- Nova inicijativa **ALMA (Aim, Learn, Master, Achieve)** usmjerena je na mlade u nepovoljnom

položaju koji nisu zaposleni, ne školuju se i ne osposobljavaju.

- **Evropski instrument za privremenu podršku radi smanjenja rizika od nezaposlenosti u iznenadnim situacijama (SURE)**, vrijedan 100 milijardi eura, pokrenut je 2020. godine u cilju ublažavanja učinka pandemije na tržišta rada EU-a, uključujući mlade. Te je godine podrškom obuhvaćeno oko 31 milion ljudi i 2,5 miliona preduzeća, dok je 2021. obuhvaćeno oko 3 miliona ljudi i 400 000 preduzeća.

- **Planovi država članica EU-a za oporavak** i otpornost usmjereni su na politike za sledeću generaciju kao jedan od šest stubova, u skladu s unapređenim programom Garancije za mlade.

V EVROPSKA GODINA VJEŠTINA – JAČANJE KONKURENTNOSTI, UČEŠĆA I TALENTA

Nakon najave predsjednice Ursule von der Leyen u svom govoru o stanju Unije za 2022. godinu, Komisija je 12. oktobra 2022. godine usvojila predlog da **2023. postane Evropska godina vještina**.⁸

Naime, zelena i digitalna tranzicija otvaraju nove prilike za ljude i ekonomiju unutar EU. Posjedovanje relevantnih vještina osnažuje ljude da se uspješno nose s promjenama na tržištu rada i uključivanje u društvo i demokratiju, što će osigurati da niko ne bude zakinut, a ekonomski oporavak, kao i zelene i digitalne tranzicije društveno osnažene. **Radna snaga s vještinama koje su tražene takođe doprinosi održivom rastu, dovodi do više inovacija i poboljšava konkurentnost preduzeća.**

Kako bi podstaknule učenje i unapređenje ovih vještina, države članice odobrile su društvene ciljeve EU-a za 2030, **a prema kojima bi najmanje 60% odraslih trebalo učestvovati u obuci svake godine.**

Sa aspekta zapošljavanja, ovo predstavlja važan segment, naime težnja je da procenat zaposlenosti u 2030. iznosi 78%. Digitalni kompas za 2030.⁹ postavlja cilj EU-a da bi do 2030. **najmanje 80% svih odraslih osoba trebalo imati barem osnovne digitalne vještine, a trebalo bi ih biti 20 miliona zaposlenih ICT stručnjaka u EU-u, dok bi više žena trebalo podsticati da preuzmu takve poslove.**

⁸ Evropska komisija, Komisija je započela na radu na Evropskoj godini vještina, preuzetno sa: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_6086, pristupljeno 15.10.2022.

⁹ Evropska digitalna dekada: ciljevi za 2030, preuzeto sa: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en, pristupljeno 15.10.2022.

Uz Evropsku godinu vještina, u saradnji s Evropskim parlamentom, državama članicama, socijalnim partnerima, javnim i privatnim službama za zapošljavanje, privrednim i industrijskim komorama, pružateljima obrazovanja i osposobljavanja te radnicima i kompanijama zajedno, Komisija predlaže da se podstakne cjeloživotno učenje putem:

- Promocije povećanih, učinkovitijih i uključivijih **ulaganja u osposobljavanje i usavršavanje** kako bi se iskoristio puni potencijal evropske radne snage i podržali mladi ljudi u prelasku s jednog posla na drugi.
- Garancije da su **vještine relevantne za potrebe tržišta rada**, takođe sarađujući sa socijalnim partnerima i privrednim društvima.
- **Usklađivanja težnji i skupova vještina ljudi s mogućnostima na tržištu rada**, posebno za zelenu i digitalnu tranziciju i ekonomski oporavak. Poseban će se fokus staviti na aktiviranje većeg broja ljudi za tržište rada, naročito žena i mladih, kao i onih koji nisu u sistemu obrazovanja, zaposlenja ili osposobljavanja.
- **Privlačenje ljudi iz trećih zemalja s vještinama koje su potrebne EU-u**, uključujući jačanje mogućnosti učenja i mobilnosti te olakšavanje priznavanja kvalifikacija.

Predložena inicijativa, takođe ima za cilj pomoći u daljem razvoju alata za istraživanje vještina i promociji alata i instrumenata za veću transparentnost i lakše priznavanje kvalifikacija, uključujući kvalifikacije dodijeljene izvan EU-a.

Pored toga, dostupna su značajna sredstva EU-a i tehnička podrška koja je usmjerena na ulaganja država članica u usavršavanje i prekvalifikacijama, uključujući:

- **Evropski socijalni fond plus (ESF+)** s proračunom većim od 99 milijardi eura za period 2021. – 2027. glavni je instrument EU-a za ulaganje u ljudske kapacitete.¹⁰
- **Instrument za oporavak i otpornost** oko 20% socijalnih izdataka posvećeno je „zapošljavanju i vještinama”.¹¹
- Program **Digitalna Evropa** iznosi 580 miliona eura za razvoj naprednih digitalnih vještina. Osigurava strateško finansiranje i, između ostalog, podržava razvoj baze talenata digitalnih stručnjaka, dok u isto vrijeme unapređuje saradnju između država članica EU-a u digitalnim vještinama i poslovima.¹²
- **Horizon Europe** podupire vještine za istraživače, preduzetnike i inovatore, naročito kroz

¹⁰ Evropska komisija, Evropski socijalni fond, dostupno na <https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/en>, pristupljeno 15.10.2022.

¹¹ Evropska komisija, Index oporavka, dostupno na: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=en, pristupljeno 15.10.2022.

¹² Evropska komisija, Strategija digitalizacije, dostupno na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>, pristupljeno 15.10.2022.

svoje aktivnosti **Marie Skłodowska-Curie, Evropski savjet za inovacije i Evropski institut za tehnologiju.**¹³

- **Erasmus+** s proračunom od 26,2 milijarde eura podstiče, između ostalog, lični i profesionalni razvoj učenika, osoblja i institucija u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju kroz finansiranje aktivnosti mobilnosti i partnerstva za saradnju širom Evrope.¹⁴

VI PRIMJERI DOBRE PRAKSE ZEMALJA ČLANICA EU NA LOKALNOM NIVOU

S obzirom da smo predstavili programe koje EU nudi zajednici i mladima u narednom periodu, u nastavku ćemo prikazati **primjere dobre prakse država članica EU kada je riječ o podsticanju učešća i zapošljivosti mladih u različitim oblastima.** Smatramo da Crna Gora može dosta toga da usvoji iz ovih primjera, a sa ciljem unapređenja položaja mladih i većeg stepena zapošljivosti.

Takođe, imajući u vidu da se naš **projekat „Evropska praksa za snažnu lokalnu zajednicu“ konkretno odnosi na Glavni grad Podgorica i Opštinu Zeta, smatramo da bi lokalne samouprave trebalo da se potrudu da usvoje određene navedene preporuke gradova EU, kako bi u krajnjem doprinijeli snažnijoj lokalnoj zajednici.** Stoga u narednom dijelu analize predstavljamo primjere dobre prakse gradova u EU, a koje lokalne samouprave mogu da upodobe i primijene na svom terenu kako bi unaprijedili ekonomski položaj mladih i podstakli stvaranje snažne lokalne zajednice.

6.1. FINSKA

Kada je u pitanju Finska, njihov Zakon o mladima propisuje nadležnost i odgovornost za lokalni rad s mladima, kao što je održavanje objekta za mlade, pružanje podrške udruženjima i drugim organizacijama mladih i poseban rad s mladima.

Zadaci koje lokalna samouprava pruža usmjereni su na davanje podrške mladima u mogućnostima pronalaženja mjesta u sistemu obrazovanja, osposobljavanju ili radu, pružanje informacija i savjetodavne usluge za mlade, uz redovno organizovanje rekreativnih i slobodnih

¹³ Evropska komisija, Horizon Evropa, dostupno na: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en, pristupljeno 15.10.2022.

¹⁴ Erasmus plus, dostupno na: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/>, pristupljeno 15.10.2022.

aktivnosti za mlade, a **područne agencije državne uprave** pomažu radionice za mlade, aktivnosti i rad s mladima.¹⁵

Zakon propisuje i formiranje **lokalnih savjeta mladih**:

(1) Radi osiguravanja mogućnosti učešća i uticaja mladih, lokalna izvršna vlast mora osnovati savjet mladih ili slično udruženje koje zastupa stavove mladih i osigurati preduslove za rad. Savjet mladih mogu dijeliti dvije ili više opština.

(2) Savjetima mladih se mora omogućiti uticaj na planiranje, pripremu, sprovođenje i praćenje aktivnosti iz različitih područja odgovornosti opštine u pitanjima od značaja za dobrobit, zdravlje, obrazovanje, životnu sredinu, stanovanje ili mobilnost stanovnika opštine, te u drugim stvarima koje Savjet mladih smatra značajnim za djecu i mlade. Savjeti mladih moraju biti uključeni u rad opštine kako bi se razvilo učešće djece i mladih i mogućnosti za iznošenje njihovih stavova."

U skladu sa navedenim, u nastavku ćemo predstaviti programe, inicijative i projekte za mlade, koji se sprovode u okviru gradova uz podršku lokalne samouprave.

6.1.1. OULU

Nuotta Coaching (Nuotta trening) je program koji se realizuje u gradu Oulu u Finskoj, za mlade koji nisu u obrazovnom sistemu, zaposleni ili na obuci (NEET). Ova socijalna grupa je uglavnom isključena sa tržišta rada i u isto vreme često nevidljiva za državne institucije. Većina NEET mladih živi u ruralnim područjima, a neki od njih su rano napustili školovanje.¹⁶

Nuotta trening ima za cilj društveno osnažiti mlade ljude i spriječiti nejednakost i isključenost. Primarna svrha ovog programa je pružiti uslugu podrške i dodatni finansijski resurs koji podržava radionice za mlade i rad s mladima.

U Nuotta coachingu, socijalno osnaživanje mladih ljudi ostvaruje se kroz stvaranja osjećaja pripadnosti zajednici u raznim društvenim situacijama, te im pomaže u razmjenjivanju njihovih ideja za budućnost. Cilj aktivnosti je kod NEET mladih osnažiti samopouzdanje, socijalne vještine i zdrav stil života te podržati procese njihovog uključivanja u rad na otvorenom tržištu.

¹⁵ Omladinski rad u Finskoj, dostupno na <http://minedu.fi/en/youth-work> preuzeto 20.10.2022.

¹⁶ Nuotta treninzi za NEET, dostupno na <https://europegoeslocal.eu/egl-action/nuotta-coaching-for-young-people-not-in-education-employment-or-training-neet-oulu-finland/> preuzeto 20.10.2022.

Ovaj program mladima nudi individualnu i grupnu podršku te im pruža alate za rad koji uvijek uključuje pružanje povratnih informacija od omladinskog radnika koji je zadužen za osposobljavanje mladih iz NEET kategorije. Takođe, cilj je da se lekcije naučene u Nuoti prenesu u druga radna okruženja: npr. uspješno iskustvo u izazovnoj situaciji može se prenijeti u drugu izazovnu situaciju, a **samopouzdanje mlade osobe može se ojačava se podsjećanjem na konkretnu situaciju u kojoj je uspjela da dosegne cilj.**

Tipične aktivnosti u Nuotta coachingu su penjanje, veslanje, planinarenje i vještine na otvorenom, vježbe rješavanja problema, aktivnosti kao streljaštvo, zanatske i umjetničke radionice, grupno pripremanje hrane, tematske grupne rasprave koje se odnose na budućnost i buđenje i razvijanje kritičkog duha.

Nuota trening osmišljen je kako bi dopro do mladih ljudi koji su nemotivisani i uglavnom iz NEET kategorije. **Osjećaj zajedništva koji se stvara kod pojedinca najsnažnije je sredstvo za sprečavanje odustajanja od traženja posla na tržištu rada, te ovi treninzi omogućavaju mladima iz NEET kategorije da stečena iskustva prenesu na konkretne životne situacije, naročito kada je u pitanju traženje zaposlenja.**

Nuota trening vrlo je praktičan alat za rad s mladima iz NEET kategorije, dok je konačan rezultat osnažena ciljna grupa, spremna za uključivanje na tržište rada.

6.1.2. TURKU

Cilj pokretanja **Turku Rock Akademije** bila je potreba i želja opština da se ažuriraju aktivnosti rok bendova mladih unutar samih opština, a kako bi se zadovoljili moderni standardi. Muzika je uvijek bila veliki dio usluga za mlade koje se nude na opštinskom nivou, a bendovi za mlade su prečesto prepušteni da rade sami, bez adekvatne mreže koja bi podržala njihovu umjetničku zamisao. Prostoru u kojima se radionice odvijaju su savremeni, a roditelji djece aktivno su uključeni u aktivnosti mladih. Time je razvoj rok bendova i muzičke industrije lako dosežan, **što doprinosi jačanju samopouzdanja mladih, koji može prerasti u profitabilnu ideju**, a to je ujedno i glavna ideja Rock akademije: ciljno usmjeren, sistematski i dugoročan rad s mladim muzičarima.

Akademija takođe nudi bendovima priliku za nastupe, lokalne i nacionalne, te umrežavanje sa već ostvarenim muzičarima koji su uspjeli da stvore prepoznatljivo ime u muzičkoj industriji.

Aktivnosti bendova realizuju se sveobuhvatno s ciljem razvoja vještina kod bendova, uz **mentorsku podršku u trajanju od dvije godine.**

Bendovi imaju pravo korišćenja studija u toku dvije godine rada s mentorima, a svake druge sedmice se organizuju probe na kojima bendovi dobijaju povratne informacije od profesionalaca iz ove branše, i to ne samo u pogledu muzičkih ostvarenja, već i nastupa na samoj pozornici. Dio paketa ovog programa su i medijske produkcije u vidu promotivnih fotografija i na kraju muzičkih spotova.¹⁷ Osim sviranja, mladi ljudi mogu vježbati izvođenje scenskih tehnika, izradu medijskih produkcija (promocije, muzički spotovi, društveni mediji), DJ-ing, rasvjetu itd.

Svrha programa Rock Akademija je pružiti mladima informacije i praktično iskustvo u muzičkoj industriji u cjelini, te **predstaviti sve različite mogućnosti zapošljavanja koje ova industrija nudi** (uključujući i druge vrste zaposlenja osim sviranja i nastupa). **U najboljem slučaju, bendovi će se razviti u izvođače/umjetnike, a na taj način ostvarivati stalne prihode. Mladi koji su se usredsredili na druge vještine (npr. DJ-ing) imaju još bolje izgleda za osiguranje zaposlenja u industriji, a dosta mladih je našlo stalno zaposlenje u djelatnostima povezanim s muzičkom industrijom nakon stažiranja/probnog rada na Akademiji.**

6.1.3. Jivaskila

Vrlo često mladi koji osnivaju preduzeća ne shvataju da njihove trenutne poslovne mogućnosti i "know-how" nisu dovoljni, te da je spoljna pomoć neophodna kako bi opstali na konkurentnom tržištu rada. Mladi su često poneseni idejom i optimistični kada su u pitanju poslovne mogućnosti i razvoj biznisa, te mladima koji osnivaju preduzeća nedostaju iskustvo u sprovođenju biznis planova, dok se pokazalo da je većina njih neuspješna u sprovođenju marketinških strategija, što u konačnom dovodi do ozbiljnih finansijskih poteškoća za održivost preduzeća.

Sistematsko učenje i pružanje usluga za poboljšanje rada na konkurentnom tržištu predstavlja ključnu podršku mladima koji se odvažavaju pokrenuti sopstveni biznis. Upravo iz ovog razloga **program "Business clinic services for young companies" (Biznis klinika za mlade kompanije)¹⁸**, postoji kako bi mladima pružio mogućnost da kroz biznis klinike i kontinuiranu edukaciju prežive kritično razdoblje sa kojima se mlade kompanije susreću. Program pomogne na godišnjem nivou od 20 do 25 mladih preduzeća i posebno je prilagođen za preduzeća koja rade u oblasti pružanja edukacije, ali je poliklinika otvorena za sva zainteresovana mlada preduzeća.

¹⁷ Turku rok akademija, dostupno na <https://www.turku.fi/en/turku-rock-academy> preuzeto 15.10.2022.

¹⁸ Company Clinic Services, Regional Development Company Jykes Ltd, Jyväskylä, Finland, dostupno na: <https://www.oecd.org/regional/leed/37963317.pdf>, preuzeto 20.10.2022.

Služba poslovne klinike **identifikuje specifične prepreke u opstanku mladih preduzeća, te im na taj način pomaže da iste blagovremeno otklone, uz prezentovanje ideja za mogućnost razvoja.** Usluge koje program pruža odnose se i na pomoć preduzećima u boljem planiranju budućnosti, raspodjelom finansijskih sredstava i dosljednim sprovođenjem biznis planova. Na osnovu prepoznatih problema i potreba pojedinih preduzeća, program pruža alate za poboljšanje kapaciteta i sposobnosti preduzeća za rastom i razvojem. Kao jedan od osnovnih problema sa kojima se mlada preduzeća susreću, najčešće je sprovođenje dobrih marketinških strategija, te ovaj program nudi i posebne obuke u toj oblasti.

Kroz ovaj projekat omogućeno je mladima koji osnivaju nova preduzeća da obezbijede siguran opstanak istih uz sprovođenje stečenih znanja i vještina, kako bi izbjegli rizike i greške sa kojima se nova preduzeća obično susreću na tržištu rada. Kroz sprovedenu analizu potvrđeno je da su preduzeća koja su uzela učešće na obukama ovog programa prevazišla probleme u poslovanju i rizik od bankrota sa kojima se mlade firme obično susreću u kritičnom periodu od prve do pete godine poslovanja, u odnosu na druga preduzeća koja nisu bili učesnici ovog programa.

6.2. NJEMAČKA

6.2.1. BERLIN-BRANDENBURG

Važan instrument za promociju preduzetništva među mladima u metropolitanskom području Berlin-Brandenburg odnosi se na takmičenje u prezentovanju njihovog poslovnog plana u pokrajini Berlin-Brandenburg (BPW). **BPW je najveća njemačka start-up inicijativa, a pri izradi poslovnog koncepta (poslovnog plana ili plana poslovnog modela) pruža se pomoć mladima u realizaciji njihovih poslovnih ideja, uz besplatnu podršku** kao što su seminari, radionice, umrežavanje, konsultacije i povratne informacije.

Potkrijepljene povratne informacije pomažu u unapređenju poslovnih planova i ideja takmičara, a najbolji planovi u svakoj fazi dobijaju novčanu nagradu. Projekat nema ograničenja kada su u pitanju sektori, odnosno dosupan je za svaku oblast interesovanja i pokretanja sopstvenog biznisa.¹⁹

¹⁹ IBB- business- team, dostupno na <https://www.ibb-business-team.de/en/bpw/>, preuzeto 23.10.2022.

Ovaj program je otpočeo 1996. godine, i traje do danas, u vremenskom razdoblju od 8 mjeseci. Takmičenje u biznis planovima i idejama Berlin-Brandenburg se u potpunosti privatno finansira i na raspolaganju ima na godišnjem nivou oko 250.000 eura.

Broj ljudi uključenih u organizaciju takmičenja i sve aktivnosti zavise od broja učesnika, a kada su u pitanju same aktivnosti takmičenja, iste su podijeljene u tri faze: prva faza je usmjerena na ideju i koncept u prezentovanju novih proizvoda i usluga, druga faza se odnosi na analizu postojećeg stanja na tržištu, dok se treća faza tiče finansijskih sredstava i ekonomskih zahtjeva potencijalnog mladog preduzetnika. **Registracija i uzimanje učešća je potpuno besplatno za učesnike, a podrška od strane organizatora se obezbjeđuje kroz unapređenje znanja i vještina, pružanje povratnih informacija za unapređenje ideja, organizovanje treninga i seminara i pružanje novčane pomoći za otpočinjanje biznisa.**

Pokazatelj uspješnosti ovog programa jesu prikupljeni podaci koji ukazuju da je uz lokalnu podršku otvoreno ukupno 1126 firmi čiji su osnivači mladi preduzetnici, što je doprinijelo zaposlenju od oko 5154 mladih na otvorenom tržištu rada u Njemačkoj.

6.2.2. POTSDAM-BABELSBERG

MEDIA EXIST start-up je inkubacijski centar, a posebno je namijenjen medijskoj industriji i pomaže u transformisanju inovativnih ideja mladih u preduzetničke aktivnosti.²⁰

Glavni cilj programa je uspostaviti održivi okvir za **pretvaranje inovativnih ideja u preduzetničke aktivnosti, a osim navedenog, program podstiče jačanje kreativnog razmišljanja i razvoja ideja kod mladih koji se odluče za rad u medijima.** Program takođe pruža i saradnju na međunarodnom nivou, kako bi se omogućilo mladima bolje umrežavanje u ovoj oblasti.

Mentorstvo i obuke u MEDIA EXIST-u prilagođeni su potrebama mladih koji se žele oprobati poslom u medijima, te pokrenuti sopstvene biznis ideje u medijskoj industriji. Osim Potsdama, ovaj program je otvoren i u Berlinu za sve mlade koji su kreativnog razmišljanja i traže podršku za realizaciju svojih biznis ideja, a najčešći aplikanti su studenti koji dolaze sa filmskih i drugih medijskih univerziteta.

²⁰ Lokalne preduzetničke inicijative, Shooting for the Moon: Good Practices in Local Youth Entrepreneurship Support - OECD LEED Trento Centre

Aktivnosti koje program sprovodi su:

- www.Frames4Fame.com – portal MEDIA EXIST je ekskluzivna internet zajednica za studente i međunarodne filmske škole. To je virtuelna platforma za umrežavanje mladih na projektima, a ujedno i marketing platforma za medijsku industriju.
- MEDIA EXIST CONSULTING nudi podršku medijskim preduzetnicima s konkretnom poslovnom idejom. Navedeno uključuje besplatno savjetovanje, razvoj poslovnih modela, tima za sprovođenje ideja, informacije o potrebnim finansijama za otpočinjanje biznisa uz kontinuiranu podršku mladima ka realizaciji ideja.
- MEDIA EXIST FUTURE je projekat usmjeren na planove koji će se realizovati u budućnosti, a tiču se inovativnih ideja i tehnologije u medijskom sektoru.
- MEDIA EXIST MARKETING DAY i MEDIA EXIST PITCHING su prilagođeni potrebama medijskih start-up-ova, mladih preduzetnika i freelancera.
- INVESTITOR POOL: Dva puta godišnje MEDIA EXIST organizuje događaj na kome mladi mogu prezentovati svoje inovativne ideje koje su orijentisane na osnivanje novog biznisa u medijskoj industriji, a ideje se prezentuju na međunarodnom nivou investitorima i finansijskom sektoru.

Pokazatelji uspješnosti ovog programa su stvorena **jaka umreženja među studentima na međunarodnom nivou, uključenost u biznis sektor, te ostvarivanje bliske saradnje s potencijalnim investitorima.**

MEDIA EXIST je kroz godine rada formirao brojne mlade profesionalce u svim oblastima medijske industrije, te omogućio stvaranje različitih biznis ponuda u ovoj oblasti koje su doprinijele većem zaposlenju mladih. Takođe blizak kontakt sa potencijalnim investitorima pomogao je mladim preduzetnicima u razvijanju njihovih biznis ideja.

6.3. PORTUGAL

6.3.1. Porto

U Portugalu je sproveden projekat **“ENTERPreneurship masters – developing an individual route to success in Porto”** ²¹, čiji je cilj osnaživanje studenata kako bi isti uspjeli u realizaciji svojih biznis ideja. Kroz integralne obuke liderstva, prepoznavanja prilika na tržištu, kod učesnika programa se razvija razmišljanje u pravcu koji je neophodan za uspješno stvaranje poslovnih prilika, i uključivanje u korporativnu zajednicu.

Kroz sprovedene obuke, studentima se predstavljaju oblici liderstva, kao i potrebni alati za realizaciju zamišljenih poslovnih prilika kako bi im se omogućilo osnivanje uspješnih preduzeća. Dodatni podsticaj za aktivno učešće u obukama, jeste i zahtjev organizatora da studenti pronađu **inspirativnog preduzetnika, gdje će u formi intervjua, dobiti odgovore na pitanja i nedoumice koje se tiču pokretanja sopstvenog biznisa.**

Obuke takođe imaju za cilj da pomognu mladima da kroz kontinuirane radionice osmisle lični brend, kako bi jasno prenijeli svoju ideju široj javnosti, te na taj način postali prepoznatljivi i traženi na tržištu.

Uspješnost projekta potvrđena je kroz povećan broj mladih koji se odlučuju za osnivanje sopstvenog biznisa uz podršku lokalne samouprave, sprovođenjem navedenih aktivnosti.

6.4. ITALIJA

Skoro svaki peti mladi Italijan nije zaposlen, što je gotovo dvostruko više u odnosu na prosjek EU (11.5%). Stoga, Ministarstvo za omladinsku politiku je otpočelo Turneju **NEET RAD!**

Svjesni visokog broja neaktivnih mladih ljudi i nezaposlenosti koja predstavlja strukturalni problem, turneja autobusom po italijanskim gradovima ima za cilj da dopre do neaktivnih mladih ljudi, informiše ih i edukuje o programima, projektima i inicijativama za zapošljavanje.

²¹ Preduzetničko liderstvo, dostupno na http://www.porto.ucp.pt/feg/mestrados/m_gestao/disciplinas/Entrepreneurship_Leadership_Opp_Rec.html, preuzeto 25.10.2022.

U prvoj fazi između aprila i maja 2022. godine Kamion Neet Working Tour putovao je kroz Italiju kroz 11 gradova sa ciljem da uključi neaktivne mlade ljude, unaprijedi njihovu svijest i ponudi im neophodne informacije za zapošljavanje. U svakom gradu je postavljeno naselje, gdje su mladi mogli da učestvuju u raznim aktivnostima, dobiju informaciju i pomoć. **Imperativ je komunikacija sa mladim ljudima, kako bi im se ukazale mogućnosti za zaposlenje i shvatile njihove potrebe.**

6.5. HRVATSKA

6.5.1. Zagreb

Centar za mlade grada Zagreba je namijenjen mladima od 15-29 godina, a realizuje aktivnosti za mlade, i pruža im sledeću podršku: aktivnosti savjetovanja i informisanja, aktivnosti usmjerene podršci i inicijativama mladih u zajednici, sprovođenje programa neformalnog obrazovanja koje vode sticanju znanja, vještina i stavova kod mladih, aktivnosti usmjerene na aktivno učešće, kulturne aktivnosti, međunarodni rad sa mladima, aktivnosti vršnjačke edukacije i resursna podrška civilnom društvu i udruženjima mladih u lokalnoj zajednici.

Inicijativa lokalne zajednice je realizovala projekat, finansiran od strane ESF, a koji je imao za cilj podsticanja zapošljavanja u Zagrebu. **Projekat je namijenjen mladima, koji su se kroz tronedeljne radionice vezane za posao obučavali, kako napisati motivaciono pismo i molbu za posao, i kako se prezentovati na intervjuu za posao, i kroz obuku poboljšati svoje komunikacione i prezentacione vještine.**

6.5.2. Rijeka

Grad Rijeka na različite načine podstiče preduzetništvo mladih, na koji način ujedno doprinosi njihovom zaposlenju, te se trudi da kroz brojne programe utiče na mlade da od rane dobi razvijaju preduzetnički duh i vještine.

Putem **Opšeg programa mjera podsticanja razvoja preduzetništva na području Grada Rijeke**²², Grad Rijeka podstiče projekte i programe usmjerene na razvoj kreativnosti i inovativnosti te preduzetničkih kompetencija, nužnih za snalaženje na tržištu rada, ali i pokretanje sopstvenih poslovnih aktivnosti. Program ukupno obuhvata 23 mjere, a najveći segment se odnosi na **dodjelu nepovratnih subvencija preduzetnicima**. Mjerama se nastoji uticati na jačanje konkurentnog nastupa preduzetnika na tržištu, ostvarivanje praktičnog obrazovanja i bolje informisanosti u preduzetništvu, poboljšanje uslova raspoloživosti finansijskih resursa, korištenja preduzetničke infrastrukture za realizaciju preduzetničkih inicijativa i projekata, podizanje nivoa preduzetničke kulture te rješavanje društvenih problema primjenom preduzetničkih načela.

Specifično je za djecu i mlade Grad Rijeka pokrenuo sledeće programe:

- RInovatoRI²³ – kreativni program za sticanje preduzetničkih kompetencija namijenjen djeci viših razreda osnovne škole.

Kroz ovaj program polaznici stiču znanja iz širokog spektra područja vezanih za preduzetništvo, a posebni fokus je na kreativnom pristupu u rješavanju problema, stvarnim preduzetničkim iskustvima iz okruženja, savremenim alatima, tehnologijama i inovacijama u poslovnom svijetu te na razvoju vlastitih preduzetničkih ideja.

Program je iniciran i osmišljen od strane Grada Rijeke – Odjeljenja za preduzetništvo, a sprovodi se u saradnji s Gradskom ustanovom Dom mladih u tri programska pravca: (1) redovni program, (2) Spring Camp i (3) Summer RInnovation Lab. U okviru redovnog programa održava se i posebni dio 3D RInovatoRI, koji polaznicima pruža osnovna znanja iz područja 3D tehnologije. Pored interaktivnih radionica i edukacija koje podstiču kreativnost, značajan naglasak u programu stavlja se na terenske aktivnosti, tematske izlete i stručne goste.

- podrška radu učeničkih udruženja osnovanih pri osnovnim školama Grada Rijeke
- Stipendije za deficitarna zanimanja²⁴

Grad Rijeka koristi niz mjera **aktivne politike zapošljavanja mladih**²⁵, ponajviše mjeru stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa. **Mjere su usmjerene na podizanje**

²² Opšti program podsticaja razvoja preduzetništva grada Rijeke, dostupno na: <https://www.rijeka.hr teme-za-gradane/biznis-i-investicije/opci-program-poticanja-razvoja-poduzetnistva-grada-rijeka/>, preuzeto: 15.10.2022.

²³ RInovatoRI, dostupno na: <https://www.rijeka.hr teme-za-gradane/biznis-i-investicije/postanite-poduzetnik/rinovatori/> preuzeto: 15.10.2022.

²⁴ Stipendisanje studenata koji se obrazuju za deficitirana zanimanja, dostupno na: <https://www.rijeka.hr teme-za-gradane/odgoj-i-obrazovanje/stipendije/stipendiranje-studenata-koji-se-obrazuju-za-deficitarna-zanimanja/>, preuzeto 22.10.2022.

²⁵ Mjere aktivne politike zapošljavanja u gradu Rijeci, dostupno na: <https://www.rijeka.hr teme-za-gradane/obitelj-i-drustvena-skrb/nezaposleni/mjere-aktivne-politike-zaposljavanja-u-gradu-rijeci/>, preuzeto 22.10.2022.

kompetencija i pripremu mladih za zapošljavanje, a naročito jačanje i uključivanje mladih u preduzetništvo i razvoj organizacija civilnog društva kao sve značajnijeg činioca na tržištu rada.

Takođe, među aktivnostima lokalne uprave izdvaja se i Dom mladih Rijeka koji obavlja djelatnost posredovanja pri zapošljavanju redovnih učenika srednjih škola.

Posredovanje pri zapošljavanju studenata obavlja **Studentski servis** Studentskog centra Rijeka.

Imajući u vidu kontinuiran rad lokalnih samouprava u navedenim gradovima EU, koji za cilj imaju osposobljavanje mladih ljudi za plasman svog znanja na konkurentnom tržištu rada, izvodi se jasan zaključak, **da grad sa svojim sredstvima i uz podršku drugih donatora može znatno da unaprijedi položaj mladih kroz podršku za osnivanje sopstvenog biznisa, zaposlenja, sticanja novih znanja i vještina i aktivizma.**

Navedene primjere treba da slijede i gradovi u Crnoj Gori kako bi se stvorile veće šanse i mogućnosti za sve mlade nastanjene na teritoriji naše države, a samim tim i osnažila lokalna zajednica.

Kroz predstavljene primjere dobre prakse unutar EU, evidentno je da je, osim aktivnog učešća države u promociji i poboljšanju uslova rada mladih, neophodno formiranje omladinskih organizacija koje se bave pitanjima mladih, koje pružaju usluge i obuke sa raznovrsnim sadržajem, te omogućavaju mladima da postanu aktivni učesnici u kreiranju politika za mlade, sve sa ciljem poboljšanja njihovog ekonomskog i socijalnog statusa, te uključivanja istih na konkurentno tržište rada.

VII PROGRAMI PODRŠKE ZAPOŠLJAVANJU MLADIH U CRNOJ GORI

U okviru napora na usklađivanju odnosa ponude i tražnje na tržištu rada **Program podrške za zapošljavanje mladih u 2022.** ima za cilj povećanje znanja, vještina i kompetencija, ključnih vještina i kompetencija, utiče na zapošljivosti i zapošljavanja mladih, posebno lica koja su u nepovoljnom položaju na tržištu rada.

Program se temelji na pet mjera koje će doprinijeti stvaranju preduslova za ublažavanje negativnih posljedica izazvanih prolongiranim zapošljavanjem mladih, i orijentisan je na **postizanje fer i inkluzivnog društva, punog mogućnosti, uz naglašavanje važnosti principa o aktivnoj podršci zapošljavanju.** Vlada je navela da će se ovim programom obezbijediti veća **usklađenost između obrazovanja i tržišta rada kroz međuinstitucionalnu saradnju, unaprijediti aktuelni i kreirati novi programi i zakonska rješenja,** uz posebno osmišljene mjere za mlade sa invaliditetom. Takođe, programom se planira jačanje institucionalnih kapaciteta za borbu protiv sive ekonomije, kao i jačanje apsorpcione moći korisnika EU pomoći u oblasti poljoprivrede.

Posebno je važno naglasiti da ovaj program predstavlja preteču uvođenju programa **“Garancija za mlade” u Crnoj Gori, koji države članice EU skoro deceniju uspješno sprovode kako bi podržale neometan prelazak mladih iz svijeta obrazovanja ili iz nezaposlenosti u svijet rada.** Crna Gora se na uvođenje «Garancija za mlade» obavezala na Ministarskom sastanku 8. jula 2021. godine.²⁶

Nadalje, Programom rada Vlade u okviru projekta **“Digitalna transformacija”** planira se osposobljavanje 500 nezaposlenih osoba za deficitiranja IT zanimanja, a ciljna grupa su nezaposleni do 30 godina koji se nalaze na evidenciji nezaposlenih lica ZZZCG.

Sa ciljem podrške zapošljavanju mladih sa invaliditetom, ZZZCG će raspisati konkurs sa ciljem **aktivacije mladih osoba sa invaliditetom,** prevenciju njihove socijalne isključenosti, otvaranje novih radnih mjesta za mlade osobe sa invaliditetom, povećanje stručnih i radnih kvalifikacija mladih osoba sa invaliditetom, unapređenje njihovih znanja i vještina. Ciljna grupa su mladi sa invaliditetom do 30 godina koji se nalaze na evidenciji nezaposlenih ZZZCG.

²⁶ Vlada Crne Gore, www.gov.me, preuzeto 15.6.2022.

Takođe, jedna od mjera podsticaja zapošljavanja mladih jeste **podrška osposobljavanju i zapošljavanju mladih za poslove inspeksijskog nadzora**, koja podrazumijeva dvomjesečno osposobljavanje na radnom mjestu za 60 mladih sa stečenim visokim obrazovanjem, koji su minimum 2 mjeseca na evidenciji ZZZCG, i zapošljavanje na određeno vrijeme u trajanju od 9 mjeseci.

Nadalje, jedna od mjera jeste **podrška razvoju poljoprivrede kroz obučavanje nezaposlenih lica**, to jest mladih za sticanje preduzetničkih znanja i specifičnih vještina izrade projektnih aplikacija, upravljanje i implementacija projekata, organizovanje klastera i klsterskog umrežavanja subjekata iz oblasti poljoprivrede kroz određene obuke koje će sprovesti ZZZCG.

Ministarstvo prosvjete od 2013. godine sprovodi **Program stručnog osposobljavanja**, koji je u skladu sa Zakonom o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem („Sl. list CG“, br. 38/2012). Ovim Programom²⁷ je godišnje prosječno opredijeljeno između 8,5 i 10 miliona eura, dok u njemu učestvuje oko 3000 - 4500 mladih ljudi u toku devetomjesečnog perioda, koliko ovaj program traje. **Program je namijenjen visokoobrazovanim mladim ljudima, koji nemaju radnog iskustva u ovom stepenu obrazovanja i registrovani su kao nezaposleni.** Korisnici programa primaju mjesečnu naknadu u iznosu od 50 % prosječne plate u Crnoj Gori, a 28. jula 2022. na 14. sjednici Vlade donešena je Uredba o povećanju naknada pripravniciima sa **266 eura na 450 eura**²⁸, a nakon uspješno završene obuke, stručno osposobljena lica imaju pravo na polaganje državnog ispita. **Cilj ovog programa jeste da lice stekne neophodno radno iskustvo, kao i da mu se pruži mogućnosti da se nakon isteka devet mjeseci zaposli u struci, ukoliko uspješno usvoji znanje i prikaže dobar pristup poslu.**

Program grantova za samozapošljavanje²⁹ predstavlja konkretnu finansijsku podršku iz pretpristupnih fondova Evropske unije Ministarstvu rada i socijalnog staranja u iznosu od 3,5 miliona eura. Cilj ovog programa jeste pružanje mogućnosti nezaposlenima sa evidencije Zavoda za zapošljavanje da pokrenu svoj biznis, **dodjeljivanjem bespovratnih sredstava u iznosu od 3000 do 7500 eura.** Svakako, ovaj način podrške omogućava jačanje preduzetničke svijesti mladih u Crnoj Gori, a pored toga doprinosi otvaranju novih radnih mjesta. Prioritetna grupa za dodjelu grantova jesu mladi ljudi, žene i dugoročno nezaposlena lica, koja imaju kreativne i inovativne ideje za pokretanje sopstvenog biznisa.³⁰

²⁷ Ministarstvo rada i socijalnog staranja i Savjet za regionalnu saradnju (2018), Politika zapošljavanja mladih u Crnoj Gori, Platforma za zapošljavanje i socijalna pitanja ESAP, str 14. [http://www.minradiss.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rid=352958&rType=2&file=Publikacija%20-%20Politika%20zaposljavanja%20mladih%20u%20Crnoj%20Gori%20\(MRSS%20i%20RCC\).pdf&alphabet=cyr.](http://www.minradiss.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rid=352958&rType=2&file=Publikacija%20-%20Politika%20zaposljavanja%20mladih%20u%20Crnoj%20Gori%20(MRSS%20i%20RCC).pdf&alphabet=cyr.), pristup 20.05.2022)

²⁸ Vlada Crne Gore, <https://www.gov.me/cyr/clanak/saopstenje-sa-14-sjednice-vlade-crne-gore-2>, pristupljeno avgust 2022.

²⁹ Zavod za zapošljavanje CG (2020), Program grantova za samozapošljavanje (<http://www.zzzcg.me/program-grantova-za-samozaposljavanje/>, pristup 22.06.2022)

³⁰ Zavod za zapošljavanje CG (2020), Program grantova za samozapošljavanje (<http://www.zzzcg.me/program-grantova-za-samozaposljavanje/>, pristup 22.06.2022)

Investiciono – razvojni fond Crne Gore AD, u saradnji sa Direkcijom za razvoj malih i srednjih preduzeća i Zavodom za zapošljavanje Crne Gore, **raspisuje nefinansijsku i finansijsku podršku radi poboljšanja uslova za razvoj preduzetništva u Crnoj Gori**. Cilj ove Kreditne linije je pružanje podrške zainteresovanim licima koja planiraju da registruju sopstveni biznis. Na ovaj način će im se pružiti šansa da finansiraju mali biznis i isti učine dostupnim tržištu.

Jedna od novina, koja može pomoći mladim ljudima koji pokreću sopstveni biznis jeste i Portal BIZNIS.GOV.ME, **koji uvodi novi pristup u komunikaciji Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma sa mikro, malim i srednjim preduzećima**. Dostupnost svih informacija od značaja na jednom mjestu – biznis.gov.me portalu, bi trebalo da olakša preduzećima poslovanje i pojednostavi procese dobijanja dostupne finansijske i nefinansijske podrške.

Iako Vlada nudi određene programe aktivnog zapošljavanja mladih, čini se da je to daleko od mogućnosti koje su pružene njihovim vršnjacima u EU. Pored toga, jedan od uočljivih problema jeste i **nedovoljno uključivanje mladih u konsultacije o potrebama finansiranja i ekonomske podrške**. Između ostalog, potrebno je dodatno upoznavanje institucija sa pozitivnim inicijativama i primjerima dobre prakse sprovođenja politika za mlade na regionalnom i evropskom nivou, kako bi slične primijenili i na naše mlade, a sve u cilju unapređenja njihovog socio-ekonomskog položaja.

Takođe, omladinska politika mora biti zasnovana na dokazima, a praćenje efikasnosti sprovođenja mora biti usaglašeno sa nacionalnim ili međunarodno priznatim indikatorima, što u Crnoj Gori trenutno nije slučaj.

VIII PODRŠKA MLADIMA U OKVIRU GLAVNOG GRADA PODGORICA I OPŠTINE ZETA

U **Glavnom gradu Podgorica u okviru Sekretarijata za lokalnu samoupravu funkcioniške Kancelarija za mlade**, koja na lokalnom nivou sprovodi aktivnosti za mlade, organizuje obuke i radionice i promoviše omladinske aktivnosti itd.

Novina u 2022. godini jeste otvaranje **Omladinskog kluba**, koji je namijenjen mladima za sprovođenje omladinskih aktivnosti, sa ciljem ostvarivanja punog potencijala, i razvijanje mladih u savjesne, odgovorne i aktivne članove društva koji će služiti kao dobar primjer i podsticaj generacijama koje dolaze. Omladinski klub je na raspolaganju organizacijama koje sprovode omladinske politike za sprovođenje svojih projekata i inicijativa. ³¹

³¹ Sastanak sa predstavnicima Kancelarije za mlade, MASTER, jul 2022.

Pored navedenog, u sklopu **Glavnog grada je Sekretarijat za podršku biznis zajednici**, čiji jedan od ciljeva jeste pružanje podrške mladim preduzetnicima. Kako bi podstakli mlade na sopstveni biznis, definisane su određene programske linije za stimulisanje preduzetništva, kao što je promocija kreativnih preduzetnika, podrška ženama u biznisu...Naime, u 2021. godini otvoren je i Birziminium Hub prostor namijenjen za sprovođenje obuka u oblasti preduzetništva i zapošljavanja mladih, kroz sticanje dodatnih znanja i vještina, gdje se svakodnevno sprovode aktivnosti namijenjene mladima i savjetodavne usluge.³²

Kada je riječ o **Opštini Zeta**, koja je bila do kraja jula u 2022. Opština u okviru Glavnog grada, najveći akcenat je stavljen na to da Glavni grad Podgorica pruža više mogućnosti, ipak određeni broj mladih ipak želi da ostane i iskoristi puni potencijal ovog kraja.

Imajući u vidu da je ovo novoformirana Opština, nadamo se da će njihovi strateški dokumenti ići u pravcu stvaranja mehanizama i mjerama podrške mladima, sa posebnim akcentom na podršku mladim poljoprivrednim proizvođačima sa ovog područja.

Takođe, u narednom periodu bilo bi poželjno kada bi se u ovim dokumentima Opštine Zeta našle mjere koje će animirati mlade da pohađaju obuke, treninge i seminare, sa ciljem započinjanja sopstvenog biznisa, odnosno da, kroz podsticaj preduzetništva, razvoj privatnog, porodičnog biznisa, malih i srednjih preduzeća, povećaju zapošljivost i smanje nezaposlenost među mladima.³³

IX POLOŽAJ I POTREBE MLADIH U PODGORICI I ZETI

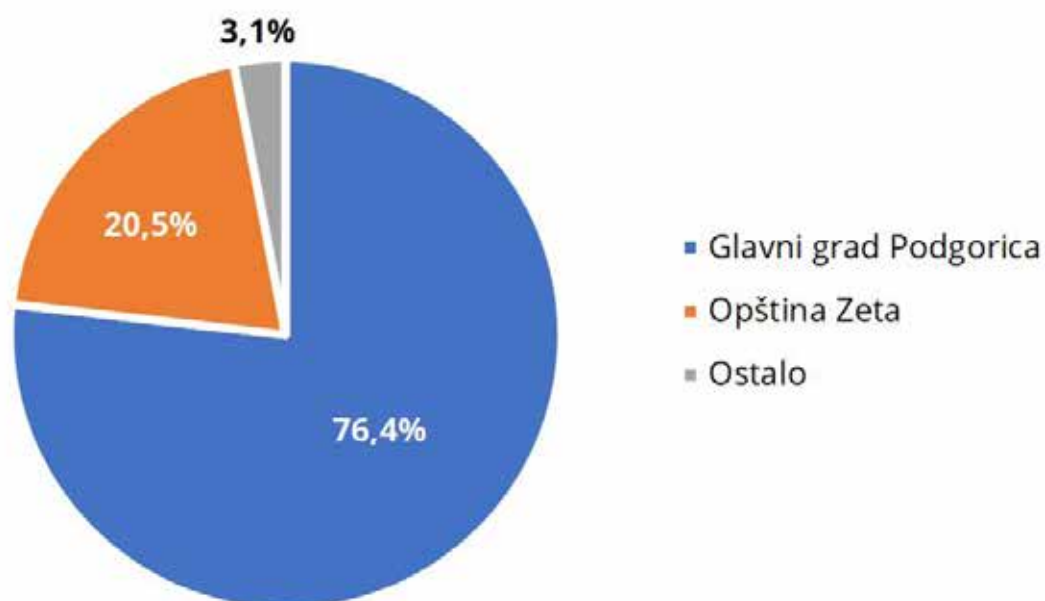
„Mreža za evropske politike- MASTER“ je sprovela istraživanje u toku septembra i oktobra mjeseca 2022. godine, a koje je imalo za cilj upoznavanje sa realnim stanjem na terenu u oblasti položaja mladih u Podgorici i Zeti. Istraživanjem je obuhvaćeno preko 250 ispitanika od 15 do 30 godina. **Istraživanje se baziralo na prikupljanju informacija, mišljenja i stavova ispitanika kako oni vide svoju poziciju, koji su glavni nedostaci, koje su njihove potrebe, da li aktivno traže posao, da li su zaposleni, da li su informisani, da li upoznati sa mehanizmima podrške od strane lokalne samouprave, koje su to podsticajne mjere koje poznaju, a koje treba da uvede lokalna samouprava kada je riječ o mladima.**

³² Sastanak sa predstavnicima Sekretarijata za podršku biznis zajednici, MASTER, jul 2022.

³³ Sastanak sa predstavnicima Opštine Zeta, MASTER, jul 2022.

U nastavku ćemo dati pregled najrelevantnijih pitanja o ekonomskom i socijalnom položaju mladih ljudi Podgorice i Zete, uz grafički prikaz i obrazloženje dobijenih podataka.

Vaše trenutno mjesto prebivališta?

Grafikon 1

Najveći broj mladih ljudi koji je ispunio Upitnik o položaju i potrebama mladih u Podgorici i Zeti živi u Glavnom gradu Podgorica **76,4%**, dok **20,5%** ima prebivalište u Opštini Zeta.

Da li je kriza uzrokovana korona virusom uticala na
Vaš radni status?

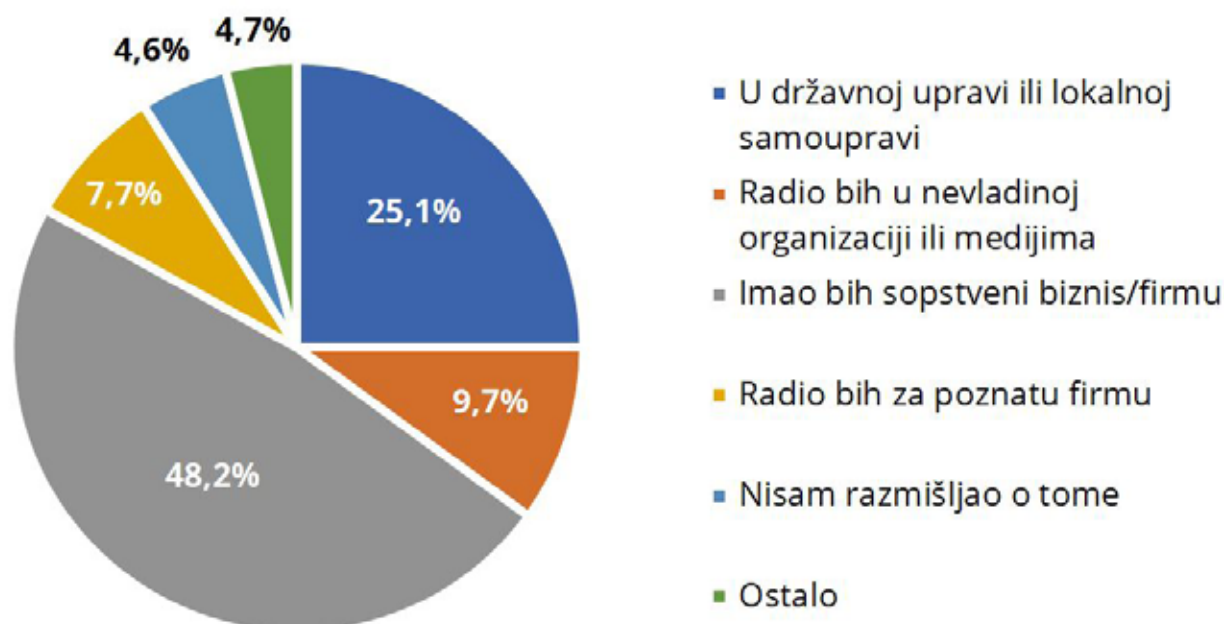

Grafikon 2

Istraživanje pokazuje da bez obzira na pandemiju korona virusom u cijelom svijetu, skoro da nije bilo njenog uticaja na radni status ispitanika, čak **70,3%** odgovora idu u prilog toj tezi. Njih **7,7%** je osjetilo njen negativan uticaj, dok je njih **7,2%** istaklo pozitivan uticaj pandemije u vidu pronalaska boljeg posla.

Podaci dobijeni od ispitanika su ohrabrujući imajući u vidu da je COVID-19 uglavnom imao negativan uticaj na cjelokupno svjetsko stanovništvo, kao i prema prethodno prikazanim podacima i na zemlje EU, naročito kada je u pitanju mlada populacija od 15 do 30 godina. Međutim, čini se da u drugoj polovini 2022. godine, situacija za mlade u Crnoj Gori je slična kao ona prije početka pandemije korona-virusa, to jest prije marta 2020. godine.

U kojem biste sektoru najradije radili?

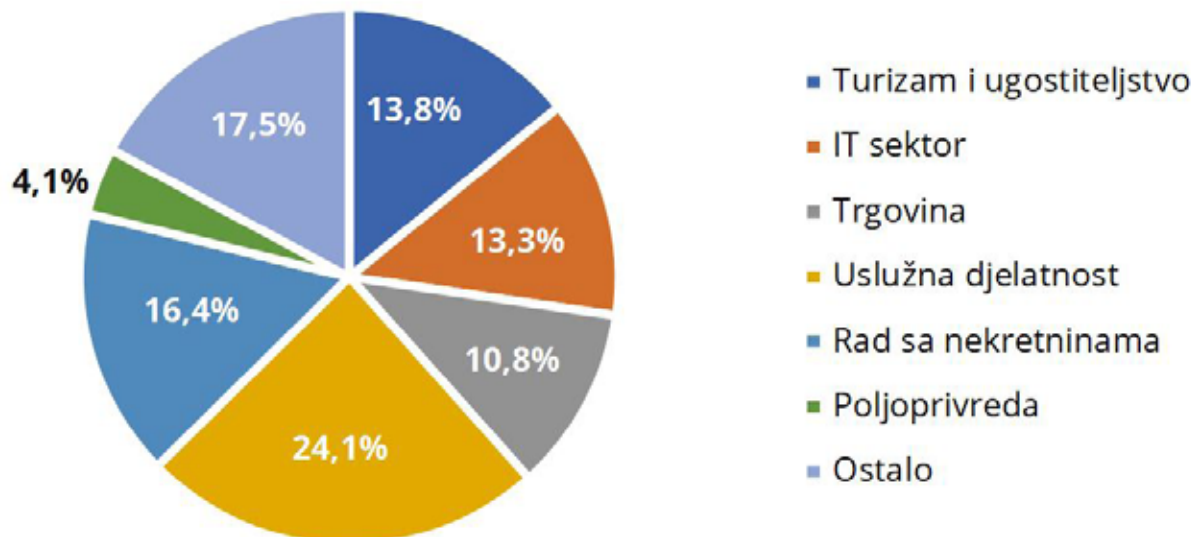

Grafikon 3

Istraživanje je pokazalo da bi **48,2%** ispitanika htjelo da ima sopstveni biznis/firmu, dok njih **25,1%** je mišljenja da bi najradije radilo u državnoj upravi ili lokalnoj samoupravi. Sa druge strane, u nevladinoj organizaciji ili medijima bi radilo **9,7%** ispitanika, a za poznatu firmu **7,7%** ispitanika, dok **4,6%** ispitanika nije ni razmišljalo u kom bi sektoru radilo.

Ovi podaci su iznenađujući, imajući u vidu da su prethodna istraživanja uglavnom pokazivala da bi većina mladih ljudi voljela da radi u državnom sektoru s ciljem dobijanja "sigurnog" posla. Ohrabrujuće je da je naše istraživanje, sprovedeno u Podgorici i Zeti, pokazalo da mladi žele da izađu iz zone komfora i preuzmu rizik, i da su sve **više zainteresovani za pokretanje sopstvenog biznisa, za šta se opredijelila skoro polovina ispitanika**. Imajući u vidu navedeno, po uzoru na EU praksu, država i lokalna samouprava bi trebalo da im pruže finansijsku i nematerijalnu podršku za pokretanje biznisa.

Ukoliko ste razmišljali o pokretanju sopstvenog biznisa,
koja bi to bila djelatnost?

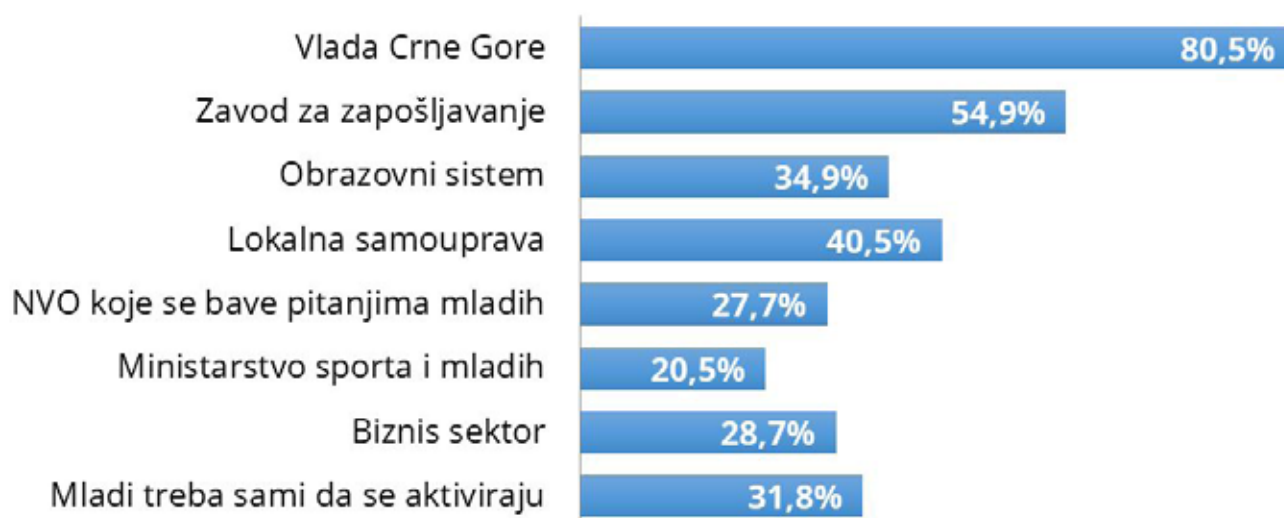

Grafikon 4

Ovo istraživanje je pokazalo da ne postoji jedinstveno popularna djelatnost među mladima, već su se opredijeljivali za razne oblasti. Najviše ispitanika bi se opredijelilo za uslužnu djelatnost (**24,1%**), zatim rad sa nekretninama (**16,4%**), turizam i ugostiteljstvo (**13,8%**), IT sektor (**13,3%**), trgovina (**10,8%**), poljoprivreda (**4,1%**)...

Navedeni podaci nas upućuju da su mladi zainteresovani za pokretanje biznisa u raznim oblastima, u skladu sa potrebama tržišta. Sa druge strane donosioci odluka treba da im pruže neophodne mjere kako bi podstakli ekonomsku nezavisnost mladih, a samim tim i osnažili zajednicu.

Ko je po Vašem mišljenju dužan da pruži podršku mladima za zaposlenje ili pokretanje sopstvenog biznisa?

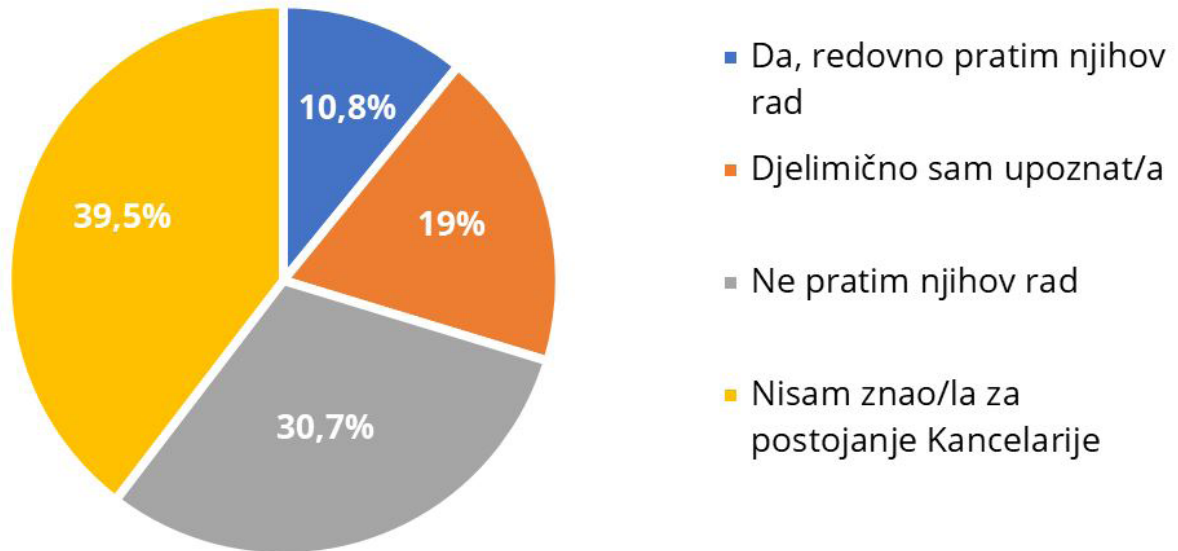

Grafikon 5

Interesantni su procenti ispitanika povodom toga ko bi trebao da snosi najviše odgovornosti kada je u pitanju sprovođenje mjera za osnaživanje mladih. Da bi Vlada najviše trebala da se pozabavi ovim pitanjem smatra **80,5%** mladih, dok **54,9%** ispitanika vjeruje da bi Zavod za zapošljavanje trebalo da preuzme tu ulogu, a njih **40,5%** smatra da je to uloga lokalne samouprave. Takođe njih **34,9%** je navelo da je to i obaveza obrazovnog sistema, a **31,8%** smatra da mladi sami treba da se aktiviraju.

Mladi ljudi su naveli da je cjelokupan državni sistem nadležan za sprovođenje politika i inicijativa za mlade i da je Vlada ona koja je nadležna za osluškivanje njihovih potreba i poboljšanje položaja u vidu ekonomskog osnaživanja mladih.

Da li ste upoznati sa radom Kancelarije za mlade
u Vašoj opštini?

Grafikon 6

U ovom slučaju, čak **39,5% mladih u Podgorici i Zeti** je istaklo da nije upoznato sa postojanjem Kancelarije za mlade u njihovoj opštini, dok **30,7%** ne prati njihov rad. Sa druge strane, sa radom Kancelarije djelimično je upoznato **19%**, dok svega **10,8%** redovno prati njihov rad.

Poražavajuće je da je najveći postotak mladih odgovorilo da nije upoznato sa postojanjem Kancelarije za mlade, naročito imajući u vidu da je Kancelarija predviđena za rad isključivo sa mladima i poboljšanje položaja mladih. Podaci pokazuju slabu informisanost mladih povodom ove teme i na čemu svakako treba raditi u narednom periodu.

Da li ste upoznati sa radom Sekretarijata za podršku biznis zajednici/Sekretarijata za preduzetništvo?

Grafikon 7

Grafikon 7 nam pokazuje da **42,1%** mladih ne prati rad Sekretarijata za preduzetništvo odnosno Sekretarijata za podršku biznis zajednici, dok njih **32,3%** čak nije ni upoznato sa postojanjem Sekretarijata, sa radom je djelimično upoznato tek **19%** ispitanika.

Slična situacija kao na prethodnom grafikonu, mladi u velikoj većini nisu informisani o nadležnostima lokalne samouprave. Ovi podaci su interesantni i sa aspekta da najviše mladih razmišlja o pokretanju sopstvenog biznisa, a sa druge strane **oni uopšte nisu informisani o mjerama podrške**. Međutim, lokalna samouprava je dužna da svoje građane upozna sa postojanjem i radom svih svojih sekretarijata, približavajući mladima informacije o mjerama podrške.

Da li ste upoznati sa aktivnostima koje se sprovode u Birziminium Hub-u i Omladinskom klubu u Podgorici?

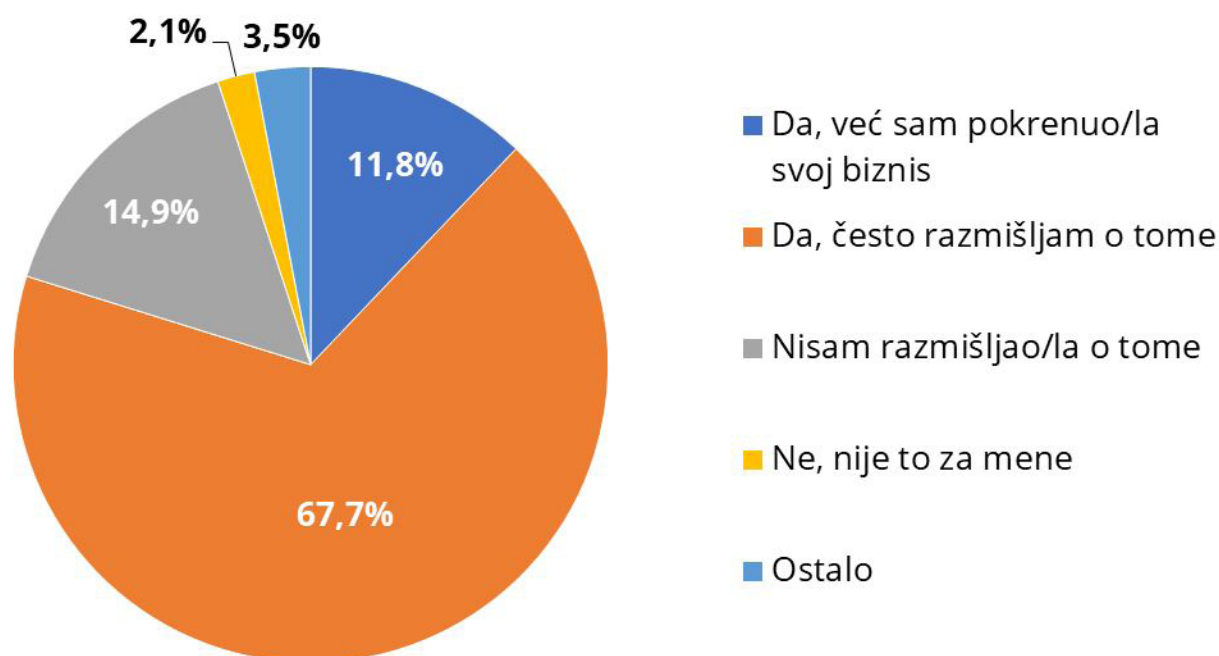

Grafikon 8

Grafikon 8 nam pokazuje da većina mladih nije upoznata sa postojanjem Birziminium Hub-a i Omladinskog kluba (**54,4%**), dok njih **25,1%** zna za postojanje ovih mjesta, ali nije upoznato sa njihovim radom. Sa druge strane, djelimično je upoznato **12,3%**, dok njihov rad redovno prati svega **8,2%** ispitanika.

Podaci upućuju na to da je neophodno "pronaći" put do mladih ljudi, koji jesu njihova ciljna grupa i upoznati ih sa radom i aktivnostima koje se sprovode u Birziminium Hub-u i Omladinskom klubu, prije svega jer su ovo mjesta na kojima mladi mogu dobiti podršku kroz razne obuke i mentorske programe, naročito u razvoju poslovnih kompetencija.

Da li ste razmišljali o pokretanju sopstvenog biznisa?

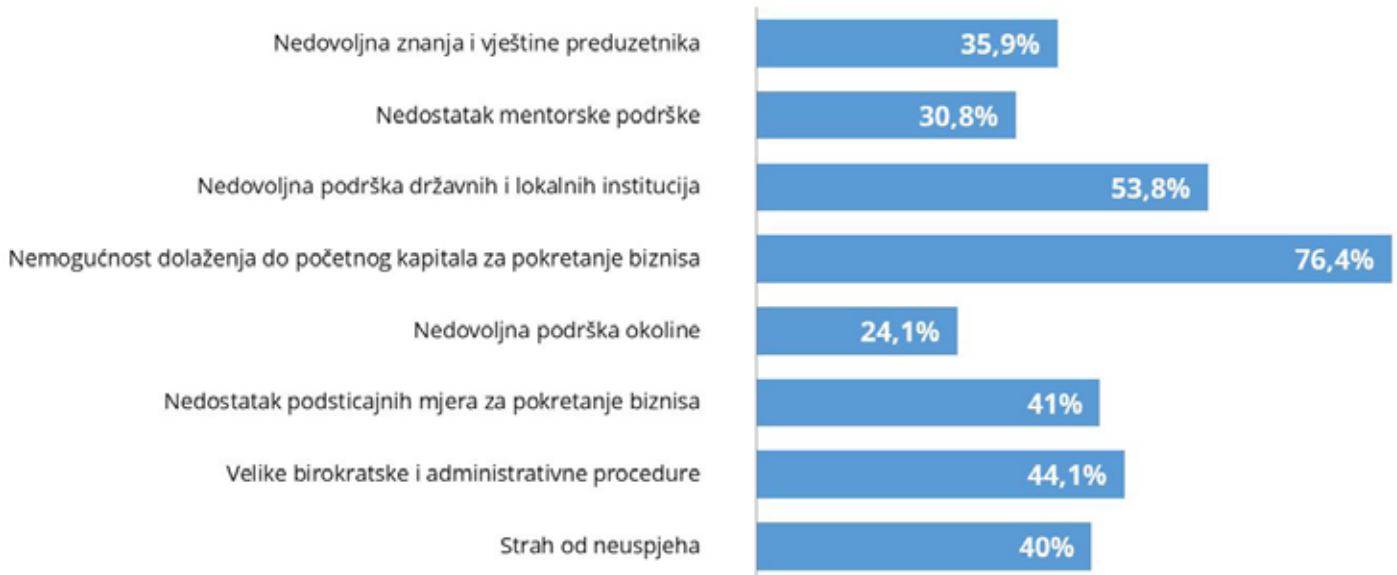

Grafikon 9

Interesantan je podatak da preko 2/3 mladih razmišlja o pokretanju sopstvenog biznisa, njih **67,7%** ispitanika. Takođe, **11,8%** ispitanika je već pokrenulo svoj biznis, dok sa druge strane o tome nikad nije razmišljalo **14,9%** mladih Podgorice i Zete.

Bez obzira što većina mladih ljudi ima želju da pokrene sopstveni biznis, mali procenat je onih koji su to i uradili. Ono što je potrebno mladima pri informisanju, usmjeravanju i pokretanju sopstvenog biznisa jeste podrška lokalne samouprave i države u pružanju potrebne pomoći.

Prema Vašem mišljenju koje su glavne prepreke prisutne pri pokretanju sopstvenog biznisa?

Grafikon 10

Kada su u pitanju prepreke koje postoje pri pokretanju biznisa najveći procenat mladih (**76,4%**) smatra da je to nemogućnost dolaženja do početnog kapitala za pokretanje biznisa, a njih **53,8%** smatra da postoji nedovoljna podrška od strane državnih i lokalnih institucija. Kao glavne prepreke su pobrojane i velike birokratske i administrativne procedure (**44,1%**), nedostatak podsticajnih mjera za pokretanje biznisa (**41%**), strah od neuspjeha (**40%**), kao i nedovoljna znanja i vještine (**35,9%**) ...

Svakako uz finansijsku podršku, koja je usmjerena na subvencionisanje pokretanja biznisa od strane državnih i lokalnih institucija, neophodno je smanjiti i birokratske procedure, kako bi se mladi dodatno podstakli. Uz to, potrebno je dodatno animirati i motivisati mlade ljude za sticanje dodatnih znanja i vještina kroz realizaciju treninga, obuka i radionica.

Da li ste informisani o sprovođenju lokalne inicijative ili kampanje, koja ima za cilj podsticanje zapošljivosti mladih u Vašem gradu?

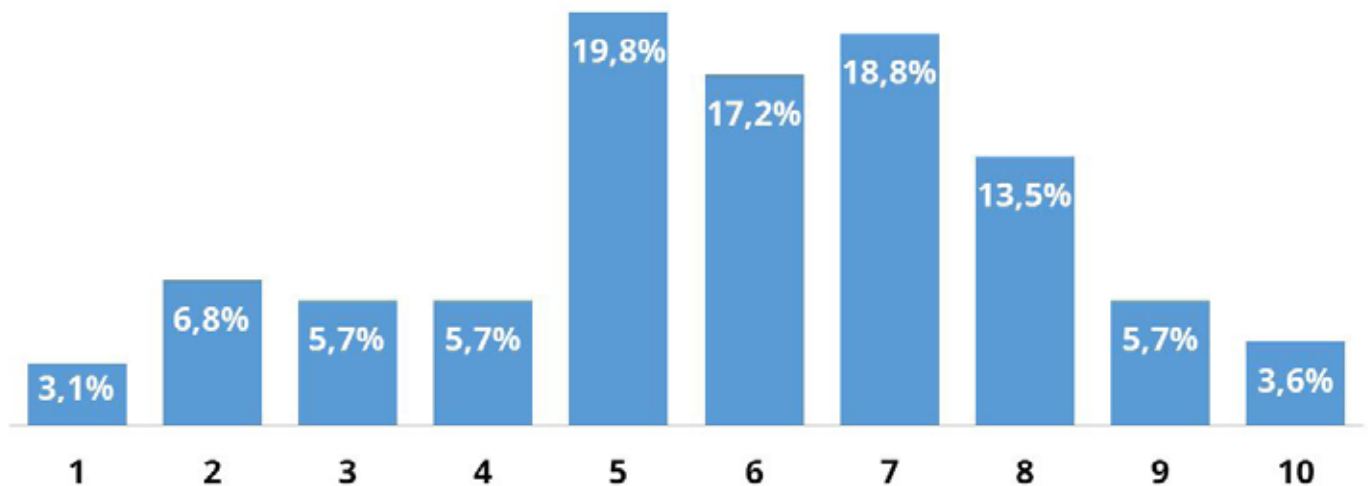

Grafikon 11

Grafikon 11 pokazuje da je i u ovom slučaju prisutna neinformisanost mladih, jer **64,6%** ispitanika nije čulo za lokalne inicijative ili kampanje koje imaju za cilj podsticanje zapošljivosti mladih u Podgorici ili Zeti. Sa druge strane, **26,2%** ispitanika je čulo za iste, ali nisu detaljnije informisani, dok je svega **9,2%** ispitanika u potpunosti upoznato.

Ovi procenti pokazuju da rad lokalnih institucija i organizacija nije dovoljno transparentan, jer je informacije neophodno prilagoditi jeziku mladih i adekvatno ih informisati. Dosadašnja praksa opština se nije pokazala učinkovitom, tako da je potrebno pronaći prave medije za informisanje mladih o mjerama podrške.

U kojoj mjeri ste zadovoljni životom u Vašem gradu?

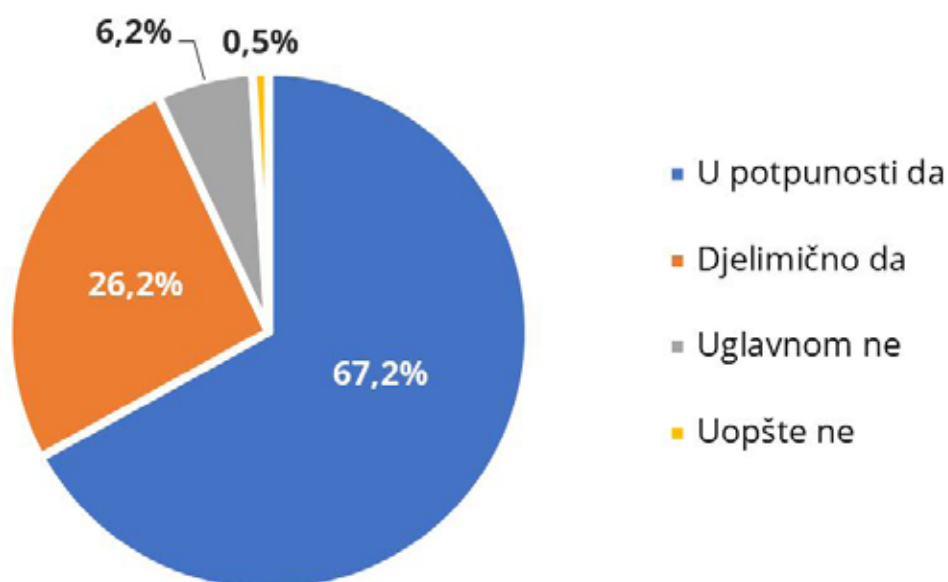

Grafikon 12

Kada je u pitanju zadovoljstvo kvalitetom života u njihovom gradu na skali od 1 do 10 mladi su u najvećem procenatu svoje zadovoljstvo ocijenili sa ocjenom pet (**19,8%**). Sa druge strane **3,1%** život u svom gradu bi ocjenilo sa najgorom ocjenom, dok **3,6%** sa najboljom. **Kada se izvuče prosječna ocjena svih ispitanika, srednja ocjena iznosi 5,85.**

Imajući u vidu da je srednja ocjena 5,85, to upućuje da su mladi umjereno zadovoljni životom u svom gradu, što bi trebalo da je poruka institucijama da je neophodno da uvedu nove podsticajne mjere koje će unaprijediti život mladih u Podgorici i Zeti. Svakako, jedna od zamisli bi bila veće partnerstvo i saradnja između donosioca odluka na lokalnom nivou i mladih ljudi, kako bi se zajednički osnažila lokalna zajednica.

Da li smatrate da mladi u Vašem gradu mogu da doprinesu snažnijoj lokalnoj zajednici?

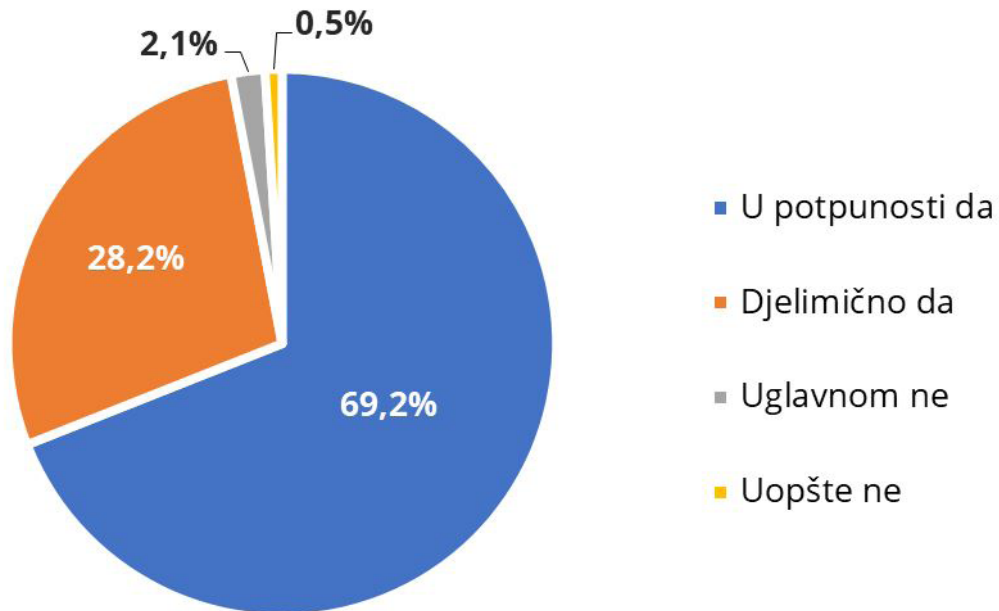

Grafikon 13

Ovi procenti ohrabruju jer **67,2%** ispitanika smatra da mladi u potpunosti mogu da doprinesu snažnijoj lokalnoj zajednici, njih **26,2%** smatra da mladi mogu djelimično da doprinesu snažnijoj lokalnoj zajednici, a negativan odgovor je dalo **6,7%** ispitanika.

Svakako je veoma pozitivno da preko dvije trećine mladih ljudi smatra da mogu da doprinesu snažnijoj lokalnoj zajednici, što bi trebalo da bude podstrek lokalnoj samoupravi da uključi mlade kao partnere za sprovođenje programa, projekata i inicijativa usmjerenih na unapređenje položaja i kvaliteta života građana u Podgorici i Zeti.

Da li smatrate da mladi u partnerstvu sa donosiocima odluka mogu da unaprijede kvalitet života u gradu?

Grafikon 14

U ovom slučaju je primjetan i veći procenat pozitivnih odgovora, njih **69,2%** u potpunosti smatra da mladi u partnerstvu sa donosiocima odluka mogu da unaprijede kvalitet života u gradu, dok **28,2%** ispitanika smatra da djelimično mogu da unaprijede, dok je negativan odgovor dalo svega **2,6%**.

Veoma je ohrabrujuće, a to podaci pokazuju, da su mladi itekako spremni za saradnju sa lokalnom samoupravom kako bi poboljšali položaj u svom gradu. Ovaj podatak treba da bude alarm lokalnoj samoupravi, kako bi što prije pronašla način način da vjerodostojnije uključi mlade u dijalog i proces donošenja odluka, a sve u cilju unapređenja položaja kako mladih, tako i za dobrobit lokalne zajednice.

X PREPORUKE MLADIH PODGORICE I ZETE LOKALNOJ SAMOUPRAVI

U okviru istraživanja i kroz realizaciju fokus grupe u naseljima u Podgorici (Zabjelo, Centar, Blok, Konik, Donja Gorica) i Zeta mladi su odgovarali na pitanja :

“Da li smatrate da mladi u Vašem gradu mogu da doprinesu snažnijoj lokalnoj zajednici?”

“Da li smatrate da mladi u partnerstvu sa donosiocima odluka mogu da unaprijede kvalitet života u gradu?”

Na osnovu dobijenih odgovora htjeli smo da vidimo da li mladi iz Podgorice i Zete smatraju da mogu da utiču na unapređenje njihovog položaja i da li su na tom putu voljni da sarađuju sa donosiocima odluka. Najveći broj ispitanika je dao pozitivan odgovor na ova pitanja, a kroz iskazivanje stavova su iskazali i sugerisali lokalnoj samoupravi koje su to podsticajne mjere koje je neophodno uvesti kako bi se omogućio bolji ekonomski položaj mladih u njihovom mjestu i gradu.

U nastavku Analize su prikazane sugestije i preporuke upućene od strane mladih ljudi donosiocima odluka:

“Bolju informisanost mladih o mogućnostima koje se nude za zaposljenje i napredovanje u svojoj opštini.”

“Radionice preduzetništva već u osnovnoj /srednjoj školi.”

“Obezbijediti im novčanu podršku.”

“Da obezbijede određena sredstva koja će biti dostupna svim mladim ljudima koji žele da napreduju, pokrenu neki svoj biznis, pa obavezati te ljude da kada stvore neki kapital vrate taj novac i da se organizuje veći broj kurseva po pristupačnim cijenama gdje ce mladi moći da savladaju neki zanat.”

“Uvođenje elektronskog prijavljivanja i otvaranja firme. Sajt sa detaljnim uputstvima o tome. Edukaciju o biznis planovima. Organizaciju tribina poznatih preduzetnika gdje bi davali savjete iz njihovih iskustava.”

“Finansijska sredstva u različitim oblicima kroz zajmove, stipendije, bespovratna sredstva i slično, kao i podsticajne mjere za mlade poljoprivrednike.”

“Sredstva za pokretanje biznisa.”

“Veća promocija radionica koje se organizuju vezano za ovu temu, kao i podrška mladima od strane vlade, opštine i okoline.”

“U osnovnim, srednjim školama i na fakultetima da postoje određeni dani posvećeni razgovoru sa

mladima o budućnosti u kojoj se zamišljaju, da ne bude to grupno predavanje već da svako dobije šansu da dobije savjet ili smjernicu o daljem školovanju ili zaposlenju."

"Finansijska pomoć i pomoć vezana za savjetovanje mladih kako bolje da dođu do neke novčane zarade."

"Dostupnost poslovnih prostora u vlasništvu Glavnog grada."

"Bolje strateške dokumente i akcioni plan za mlade koji bi kvalitetno obuhvatili i ovu oblast, a ne samo puko prepisivanje dokumenata sa nacionalnog nivoa."

"Veću mogućnost usavršavanja i zaposlenja."

"Oštrije kazne za korupciju."

"Grantove, stažiranja, mentorske saradnje, obuke..."

"Više informacija, jer nigdje se ne može čuti na TV-u o nekim kampanjama, službama za mlade..."

"Više obuka, podrške, otvaranje novih radnih mjesta."

"Da se uradi bolja prezentacija i omoguće novčana sredstva."

"Obuke i sredstva."

"Značajno smanjenje poreskih opterećenja za male biznise i startupove za prve tri godine i oslobađanje od poreza za prvih godinu dana, mnogo prostije procedure prilikom pokretanja i registrovanja poslovanja u državnim i lokalnim samoupravama, statistički podaci i pokazatelji koji na nivou lokalne samouprave ne postoje.."

"Podrška pri otvaranju sopstvenog biznisa."

"Više radnih mjesta za mlade, da prioriteti budu sticanje radnog iskustva, a ne već stečeno radno iskustvo."

"Da nastavi sa trenutnim mjerama, uz jače promotivne kampanje."

"Radionice, edukacija, finansijska podrška za kvalitetne njihove inicijative."

"Obuke."

"Što bržu i pouzdaniju administraciju."

"Kao srednjoškolka, svjesna sam da mladi imaju veoma malu podršku okoline, koja se tiče pokretanja sopstvenog biznisa ili uopšte zapošljavanja. Takođe, gotovo uvijek sam se vodila nekim alternativnim načinima dolaženja do znanja, umjesto da mi je to omogućio obrazovni sistem. Sugerisala bih na nezainteresovanost okoline za lične ciljeve pojedinca, a samim tim lokalna samouprava treba da bude mjesto gdje će svako moći da predloži svoju ideju, bez straha od osuđivanja. Mentorstvo je svakako bitan dio procesa, ka uspjehu mladih i ambicioznih ljudi. Smatram da često i finansijska pomoć igra veliku ulogu, te se nadam da će se organizirati neke radionice ili projekti, koji će sklopiti sve nedostatke i formirati sigurno utočište."

"Neko vrijeme od registrovanja, kompanije treba da budu oslobođene poreza i doprinosa, dok kompanija ne stane na noge."

"Otvaranje omladinskih servisa."

"Više kratkoročne prakse, obuke kroz različite organizacije, organe kako bi mladi bili sigurniji i samostaljniji u donošenju odluka prilikom zapošljavanja."

"Pružanje materijalne i idejne podrške koja bi donijela doprinos i mladima i gradu."

"Veće plate."

"Više radnih mjesta."

"Stipendije za mlade."

"Neka vrsta kredita sa smanjenom kamatom za mlade."

"Solidna finansijska naknada i poreske olakšice."

"Sticanje potrebnih znanja..."

"Početna finansijska podrška."

"Bolje plate."

"Da svi imaju jednake šanse za biznis i da nema privilegovanih."

"Pružanje poslovnih prilika."

"Mogućnost rada u firmama u toku trajanja studija (studentski posao)."

"Grantove za samozapošljavanje i razvoj, networking događaje biznis zajednice lokalne i internacionalne."

"Projekte na kojima bi radili mladi i veći broj upražnjenih mjesta za zaposlenje."

"Honorarni poslovi na nivou lokalne samouprave."

"Više podrške i pomoći."

"Novčane olakšice i pomoći pri pokretanju sopstvenog biznisa, povećanje zarada mladih visokoobrazovanih ljudi."

"Da spuste cijene produktima za svakodnevnu upotrebu, takođe hrani jer dosta ljudi ne može da priušti to nešto, a i bilo bi odlično ako bi produkti za žene i djecu (pelene, i ostalo neophodno) bili besplatni, jer smatram da je to nešto što se ne bi trebalo naplaćivati."

"Grantovi, krediti sa dužim grejs periodima."

"Pod jedan- da se uvedu određene promjene u edukaciji. U poslednjim razredima srednjih škola (ne samo ekonomskoj i turističkoj) bi trebalo da se uči o osnovama ekonomije, o nalaženju posla, da se rade razni psihološki testovi za određenje potencijalne karijere. Zatim usmjeravati djecu u skladu sa rezultatima i željama, prvo od volontiranja u nevladinim udruženjima dok studiraju, kasnije će lakše da se razvijaju i već će imati određeno iskustvo i svijest o nekim stvarima."

"Bolja mjesečna primanja..."

"Da se aktiviraju, da mladi budu uključeni u projekte na kojim se radi za određenu nadoknadu kako bi stekli iskustvo."

"Činjenica je da su studentima uskraćenie mogućnosti ubiranja ekonomskih koristi, i da svoje akademske studije provode samo učeći, nemajući vremena za poslovni anganžman. Smatram da bi bilo važno uvesti plaćenu praksu, i eventualne naknade na mjesečnom nivou, srednjskolcima i studentima."

"Podrška majkama sa malom djecom u karijeri."

"Obavezno uvođenje «part time job» za studente, osnivanje studentske zadruge, ako težimo članstvu EU, to je neophodno."

"Sve više manifestacija posvećenih mladim ljudima."

"Veća budžetska izdvajanja za unaprijeđenje infrastrukture razvoja malih biznisa."

"Da se obavezno prilikom obavljanja pripravnčkog ocjenjuju firme i njihov rad sa mladim kadrovima koji tek trebaju da se zaposle."

"Kreditiranja za pokretanje sopstvenog biznisa, tj za mala i srednja preduzeća."

"Besplatno mentorstvo eksperata iz željenih oblasti."

"Da omogući povoljne kredite za pokretanje sopstvenog biznisa."

"Bolje pozicije u poslu i plata."

"Obavezno radno angažovanje odmah nakon završenog fakulteta u periodu od minimum jedne godine."

"Da zapošljavaju stručne kadrove."

"Za početak, omogućavanje mladima da se u toku studija upoznaju sa zahtjevima tržišta i da se uz pomoć mentora provede određena satnica na budućim radnim mjestima."

"Više mogućnosti zapošljavanja nakon završenih studija."

"Bolji dijalog sa mladima, jer bolji dijalog vodi boljoj saradnji, a dobra saradnja vodi ka zadovoljnim mladim ljudima, koji su voljni da žive, rade i napreduju u svojoj opštini."

"Veća podrška mladim ljudima."

"Motivaciju mladih da znanje koje imaju primijene u sopstvenom biznisu kao i punu podršku u njihovim idejama."

"Inicijalni kapital za preduzetničke ideje."

"Putokaz ili podršku za pokretanje sopstvenog biznisa."

"Strategija zapošljavanja."

"Jaču vezu aktivnih studenata sa biznis sektorom i uspostavljanje sklada part-time prakse, sa redovnim ispitnim obavezama.."

"Sugerisala bih da mlade oslobode plaćanja poreza na lična primanja."

"Veće mogućnosti za zaposlenje, mentorstvo..."

"Povoljna ili bespovratna sredstva kao početni kapital."

"Sugerisao bih da uvedu neko početno mentorstvo i početni kapital za mlade."

"Dijalog sa mladim i osluškivanje potreba."

"Više mogućnosti za radna mjesta."

"Mimo grantova koje već daju nema potrebe ni za čim. Sve već postoji."

"Mladima treba obezbijediti kvalitetnije obrazovanje, a samim tim i aktivno učestvovanje tokom donošenja odluka za lokalnu zajednicu. Takođe, treba usmjeriti iste te obrazovane, emancipovane i sposobne mlade ljude na preduzetnički koncept, kroz pružanje mogućnosti sticanja realnih preduzetničkih vještina. Zatim ih usmjeriti na korake koje treba preuzeti za sopstveni biznis, ohrabriti ih i finansijski podržati."

"Veća finansijska pomoć i ulaganje u biznise mladih ljudi."

"Više saradnje sa mladima."

"Povećanu participaciju mladih u kreiranju i donošenju politika i mjera za mlade kroz osnivanja odbora za mlade pri lokalnoj zajednici."

"Bolje mogućnosti za mlade."

"Prostor za razvoj preduzetničkih ideja, poreske olakšice, grantovi za start i razvoj."

"Mogućnost zaposlenja, napredovanja ili daljeg školovanja nakog završenog obrazovanja."

"Praksu i mogućnost zaposlenja za mlade."

"Takvu vrstu finansijske ili logističke pomoći, koja u slučaju neuspjeha ili djelimičog neuspjeha biznisa kod mladih ljudi, ne bi bila veliko opterećenje u finansijskom smislu za kasniji ponovni pokušaj."

"Otvaranje novih radnih mjesta za mlade, kao i veća zaposlenost fakultetski obrazovanih ljudi koji su veći vremenski period prijavljeni na birou rada."

"Olakšice za mlade u vidu finansija, edukacije, mentorstva pri pokretanju biznisa."

"Finansijska podrška."

"Ako neko želi da radi, da mu izadju u susret. Pomognu da dobiju lakše kapital ukoliko imaju dobar biznis plan/proizvod. Ulažite u mlade, jer nam sve veći broj ide van države zbog nezadovoljstva."

"Pružiti priliku za rad na osnovu kompetencija i znanja."

"Više radnih mjesta za mlade koji su visokoškolci, a ne da radimo po buticima i kafićima!"

"Preporuku izričitu nemam. Smatram da je sistem obrazovanja ključni i izvorni problem zapošljavanja u Crnoj Gori pa tako i u mom gradu. Modifikacijom korijena problema, promijeniće se i ekonomski položaj mladih."

"Više otvorenih radnih mjesta."

"Realni, a ne fantomski oglasi za posao, radna mjesta."

"Više poslova za studente."

"Da podnesu ostavku, mada su ionako svi isti. Živim u gradu u kojem je jedina zanimacija mladima da se napiju ili da odu, što dovoljno govori o učinku vlasti na svim nivoima (opštinskom i državnom)."

"Za početak veći procenat zaposlenja korisnika stručnog osposobljavanja nakon završetka istog."

"Da više edukuju mlade."

"Omladinske klubove u više oblasti; kontinuirane aktivnosti na polju aktivizma, kulture, umjetnosti, olakšice u finansijskom smislu (za stanovanje, za određene troškove na svakodnevnoj bazi)."

"Veće grantove za kreativnu industriju."

"Organizovanje više edukativnih programa za podsticaj mladih za bavljenje preduzetništvom."

"Bolji marketing postojećih mogućnosti učenja i napređivanja (radionice, seminari, sajmovi i sl, ukoliko ih ima), ili veći broj aktivnosti."

"Bolja reklama lokalnih preduzetnika."

"Da iskorijeni korupciju i stvori uslove u kojima ću se osjećati ravnopravno sa drugim akterima na tržištu, ništa više od toga."

"Stipendije, razmjene srednjoškolaca/studentata."

"Više radnih mjesta i bolje plate."

"Podsticajne mjere još u srednjoj školi, kao sto su obuke, prakse, mentorstvo."

"Konsultovanje mladih za pitanja o mladima."

"Više bespovratnih kredita za pokretanje biznisa da budu najmanje 70000€."

"Subvencije za mlade podstanare u iznosu od 50% zakupnine stambenog prostora."

"Mentorstvo u srednjim školama."

"Otvaranje prostora gdje bi se otvarali kursevi za preduzetništvo."

"Mentorsku i finansijsku podršku."

"Plaćene prakse za učenike/ce srednjih škola i za studente/kinje."

"Plaćene obuke prilikom zapošljavanja, više radnih pozicija, više plaćenih obuka prilikom zapošljavanja."

"Da više sredstava iz budžeta opredijele za mlade ljude, a koliko je moguće eliminišu partijsko zapošljavanje."

"Redovno savjetovanje, konsultovanje, finansijska podrška i obavezno mentorstvo u prvim mjesecima pokretanja biznisa, uz mogućnost korektivnih mjera."

"Da uključe mlade u donošenje odluka koje se njih tiču."

Gledajući preporuke i sugestije mladih ljudi, a na osnovu dobijenih odgovora možemo doći do zaključka da je mladima zaista neophodna dodatna podrška od strane donosioca odluka na lokalnom nivou u vidu **finansijske pomoći (početni kapital, bespovratna sredstva, olakšice pri podizanju kredita..)**, a takođe u vidu organizovanja obuka i praksi, i podrška u vidu učenja, usmjeravanja, mentorisanja... Većina mladih je istakla da je **uloga mentora itekako bitna**, da bi takva vrsta pomoći trebalo da postoji već u srednjim školama, kako bi mladi, nakon završenog srednjoškolskog obrazovanja imali viziju u kom smjeru dalje žele da se kreću, da li da se zaposle, volontiraju, pokrenu biznis ili pak nastave školovanje...

Mladi su istakli da je poželjno da ih lokalne i državne institucije uključe u pitanja koja se njih tiču, i da dijalogom i saradnjom dođu do odluka koje su dobre za obje strane. Cilj svakog grada treba da budu zadovoljni mladi ljudi, koji žele da uče, rade, napreduju i doprinose svojoj zajednici.

Iako postoje mjesta gdje mladi mogu dobiti odgovore na svoja mnogobrojna pitanja, mladi u velikoj većini nisu upoznati sa postojanjem lokalnih ili državnih prostora za mlade, a još manje sa programima, obukama, radionicama i ostalim aktivnostima koje se organizuju u tim prostorima. Ovo nas upućuje na to da je neophodna veća transparentnost rada lokalnih samouprava, a mlade je potrebno adekvatno informisati.

Mladima je važno da se njihov glas čuje i uvaži, i da odluke koje se donose vezano za njih budu baš u skladu sa njihovim potrebama i da budu uključeni u donošenje i sprovođenje odluka. Svakako, kroz realizaciju projekata **"Evropska praksa za snažnu lokalnu zajednicu"** smo **doprinijeti većem informisanju, edukaciji, angažovanju mladih u skladu sa primjerima dobre prakse EU.**

XI RADIONICE I MENTORISANJE - “Učenje i dijalog za zapošljivost”

Imajući u vidu sve prethodno navedeno, a u skladu sa preporukama mladih, u sklopu projekta “Evropska praksa za snažnu lokalnu zajednicu” održano je deset radionica pod nazivom **“Učenje i dijalog za zapošljivost”**. Učesnici radionica su imali priliku da kroz niz predavanja i inovativnih radionica steknu osnove “mekih” znanja i vještina. Pored toga, oni su imali mogućnost da na studiji slučaja osmisle svoj inovativni produkt i provjere stečeno znanje.

U sklopu ove aktivnosti je održano deset radionica- podijeljenih po specifičnim oblastima za unaprijeđenje zapošljivosti mladih, a mentoring podrška je pružena kroz svakodnevnu komunikaciju i konsultacije, pružajući mladima informacije o mogućnostima, savjetovanje, motivisanje, umrežavanje sa institucijama i predstavnicima biznis sektora.. Predavači na radionicama mr Andrea Popović i Uroš Bulatović su sa učesnicima radionica prošli kroz razne konstruktivne teme koje za cilj imaju unapređenje znanja i vještina mladih iz Podgorice i Zete.

Prva od deset radionica, koje su se održavale u Omladinskom centru u Podgorici, je bila namjenjena upoznavanju sa ciljevima projekta, kao i međusobnom upoznavanju učesnika/ca.

Predavači na radionicama **mr Andrea Popovic i Uroš Bulatović** su detaljnije upoznali učesnike o mogućnostima koje im pružaju interaktivne radionice, podijeljene po specifičnim oblastima. Polaznici su obavješteni koja će znanja i vještine steći tokom radionica- upravljanje projektnim ciklusom, preduzetničke vještine, generisanje ideja, sprovođenje sopstvenih inicijativa.. Takođe je učesnicima predstavljen detaljan plan radionica, a stavljen je akcenat i na mogućnosti i povoljnosti mentorske podrške koja im je bila dostupna svakodnevno, tokom cijelog trajanja projekta.

Druga radionica je bila posvećena upoznavanju sa osnovama i vještinama preduzetnika, a polaznicima je ovu važnu i interesantnu oblast približio predavač Uroš Bulatović, osnivač i direktor Unije mladih preduzetnika Crne Gore. Na vrlo sadržajnoj radionici, saznali su zašto su važna preduzetnička znanja i vještine, na čemu se temelje osnove uspješnog biznisa i upoznavanja sa procesom koji je neminovno proći do konačnog cilja i uspješne realizacije biznis ideje.

Sledeću radionicu je ponovo obilježilo korisno predavanje Uroša Bulatovića koji je upoznao učesnike sa prepoznavanjem resursa, analitičkim pogledom na okruženje i generisanjem ideja u cilju pokretanja sopstvenog biznisa. Učesnici su imali priliku da se na praktičnim primjerima bliže upoznaju sa modernim alatima koji mogu značajno da unaprijede njihov biznis ili kompaniju, da rade na snaženju marketinga i drugih oblasti od značaja za uspješan biznis, saznaju više o mogućnostima koje im institucije pružaju u oblasti preduzetništva i upoznaju se sa brojnim inovacijama u oblasti tehnologije.

Projektни ciklus je bila tema koja je izazvala najveće interesovanje među učesnicima, tako da je mr Andrea Popović odražala dvije naredne radionice upravo na tu temu. Na četvrtoj održanoj radionici predavačica mr Andrea Popovic iskoristila je priliku da mlade upozna sa definicijom projekta, ključnim elementima, te projektnim ciklusom – od planiranja, identifikovanja, procesa apliciranja, ocjenjivanja, sprovođenja i evaluacije projekta. Takođe, učesnici su u praktičnom dijelu radionice i radom u grupi imali priliku da kroz vježbu predstave svoju projektну ideju, što ujedno i predstavljalo i uvod u ono što je polaznike očekivalo u narednom periodu, a to je **podrška za sprovođenje najbolje lokalne inicijative od strane mladih**.

Na petoj radionici fokus je bio na praktičnim aspektima pripreme projektnih prijedloga. Istovremeno, mladima na obuci su predstavljeni glavni nalazi iz Analize „**Komparacija evropskih praksi za snažnu lokalnu zajednicu**“ i podaci iz istraživanja, koje je MASTER sproveo u sklopu ovog projekta, a koje se ticalo targetiranja glavnih izazova sa kojima se mladi u Podgorici i Zeti susreću, i prijedloge za rješavanje istih.

Mreža za evropske politike - **MASTER**

Sledeća radionica bila je znaku generisanja ideja. Učesnici su u grupama tokom dva sata interaktivnog rada, inspirisali na pronalazak i razvijanje ideje, upoznali se sa metodologijom razumijevanja konteksta i okoline u kojoj žele da razvijaju svoju ideju i sa tehnikama krativnog razmišljanja i grupnog rada.

Uvaženi predavač Uroš Bulatović je nakon šeste, vodio i sedmu radionicu koja je bila u znaku marketinga i uspješnih marketinških strategija. Učesnici su imali priliku da se upoznaju sa osnovama marketinga, da analiziraju svog idealnog kupca, kanale komunikacije i najbolji način promocije svojih proizvoda i usluga.

Mreža za evropske politike - **MASTER**

Na narednoj radionici mr Andrea Popović je upoznala učesnike sa procesom donošenja odluka i osvrnula se na temu građanskog aktivizma. Na radionici je bilo riječi i o aktuelnom crnogorskom zakonskom i strateškom okviru koji se tiče mladih, takođe bilo je riječi o primjerima dobre prakse kada je u pitanju aktivizam mladih u zemljama EU.

Nakon završenog ciklusa predavanja mr Andree Popović i Uroša Bilatovića uslijedila je radionica gdje su mladi imali priliku da na konkretnim primjerima vide šta je uspješna preduzetnička karijera. Tokom dvosatne radionice preduzetnici su istakli da je potrebna jasna vizija onog što želi da se postigne, kao i da je potrebno imati kratkoročne i dugoročne ciljeve koji će doprinijeti izgradnji uspješne kompanije. **Zaključak ove radionice je da su znanje i iskustvo ključ, i da su to veoma bitni faktori za sticanje neophodnog samopozdanja kako bi preduzetnik/ca mogao biti uspješan u biznisu.**

XII LOKALNA INICIJATIVA ZA ZAPOŠLJAVANJE

Između ostalog, Učesnici obuke u sklopu timova su imali priliku da osmisle inicijativu za zapošljavanje u svom gradu, a početkom aprila je izabran tim, koji je dobio mentorsku i novčanu podršku u iznosu od 500 eura za sprovođenje iste. Lokalna inicijativa je aktivnost koju će sprovesti mladi ljudi, a ima za cilj dobijanje kreativnog rješenja za animiranje mladih za pokretanje sopstvenog biznisa ili zapošljavanje u lokalnoj zajednici.

Tokom pomenutih radionica mladi su bili podijeljeni u timove sa zadatkom da osmisle inicijativu za zapošljavanje u svom gradu, a Komisija je početkom aprila 2023. godine odlučila da najbolji predlog lokalne inicijative je zamišljen i predložen od strane "DAM" tima, pod nazivom "Aj na posao".

Pomenuta inicijativa ima za cilj upoznavanje mladih sa osnovnim alatima u cilju povećanja zaposlenosti i informisanje istih u vidu kreiranja online platforme, a projekat treba da omogući i olakša dobijanje osnovnog radnog iskustva, odnosno da stimuliše mlade u proces rada kroz sticanje znanja, vještina i kompetencija.

Početak maja 2023. godine mladi su u Omladinskom centru predstavili platformu. Ova platforma je proizvod tima mladih ljudi koji su uspješno završili Obuku „Učenje i dijalog za zapošljivost“, a koje je MASTER u sklopu projekta „Evropska praksa za snažnu lokalnu zajednicu“ podržao kao kreatore najbolje lokalne inicijative na temu poboljšanja života mladih u Podgorici i Zeti.

Tim koji čine Maja Šundić, Andrijana Delibašić i Dušan Stanović predstavili su platformu, koja ima za cilj povezati ljude iz Podgorice i Zete (ali i iz cijele Crne Gore), kako bi zajedno stvorili nove poslovne prilike za mlade, razmjenjivali znanja i u konačnom pomogli mladim ljudima koji prvi put traže posao i ulaze u profesionalne vode.

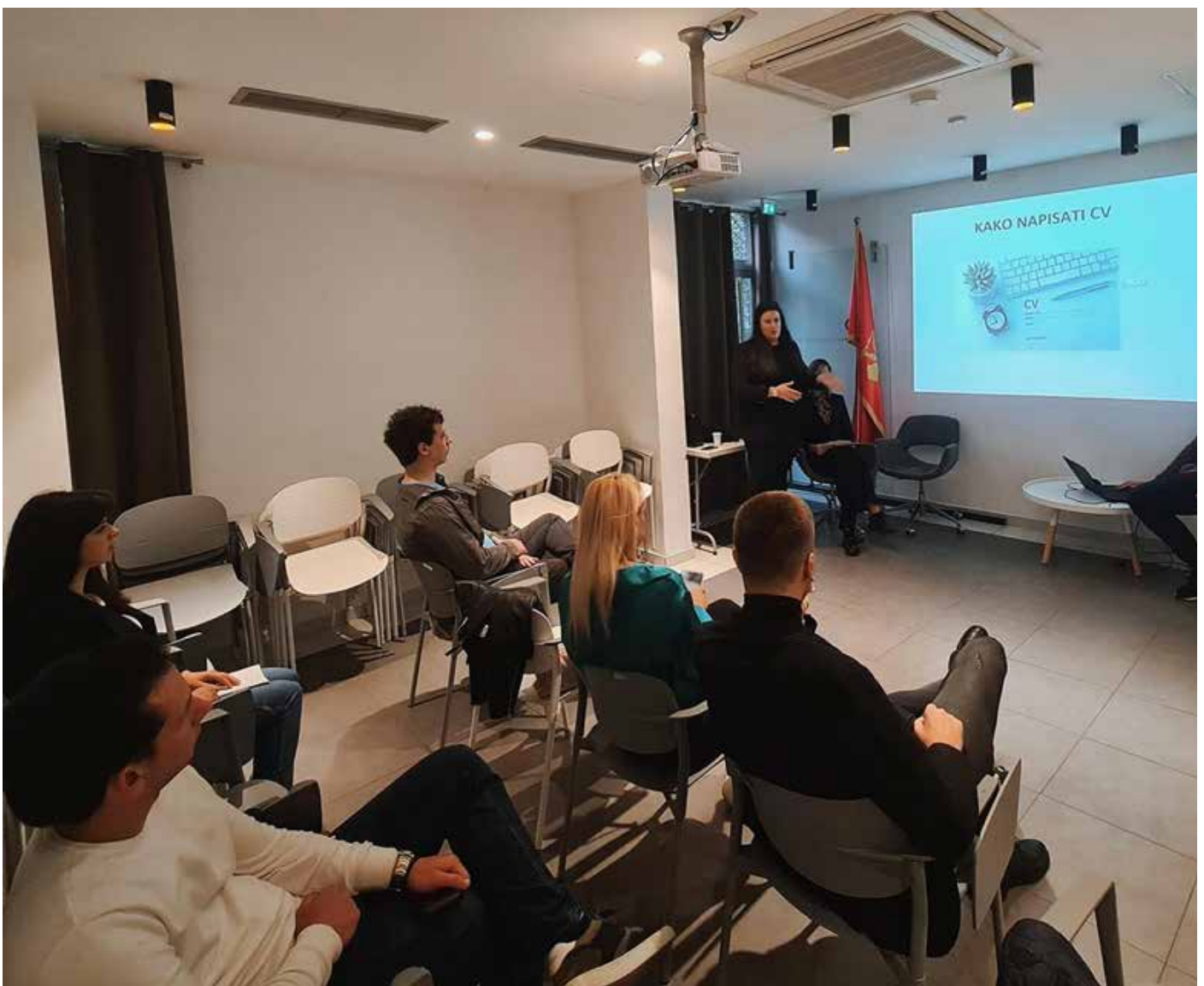

Konkretno, glavna ideja internet plaforme „Aj na posao“ jeste **povezivanje mladih ljudi sa poslodavcima, gdje će se svakog dana objavljivati novi oglasi za posao.**

Sajt nudi širok raspon funkcija i alata koji olakšavaju pronalazak posla mladim ljudima, a usluga im uključuje mogućnost da besplatno kreiraju vlastiti profil na platformi, u kojem mogu navesti svoje vještine, znanja, interese i radno iskustvo, kao i pretraživanje oglasa za posao.

Sa druge strane, poslodavci koji su zainteresovani za zapošljavanje mladih mogu koristiti platformu za postavljanje oglasa za posao i pregled profila kandidata, a oglas za posao može se prilagoditi prema potrebama poslodavca.

Takodje, projektni tim je iskoristio priliku i da prisutnima održi radionicu na temu pisanja CV-ja i upozna ih sa glavnim karakteristikama razgovora za posao.

Mladima je važno da se njihov glas čuje i uvaži, i da odluke koje se donose vezano za njih budu baš u skladu sa njihovim potrebama i da budu uključeni u donošenje i sprovođenje odluka. Svakako, kroz projekat **“Evropska praksa za snažnu lokalnu zajednicu” smo doprinijeti većem informisanju, edukaciji, angažovanju mladih u skladu sa primjerima dobre prakse EU, a sa druge strane smo povezali donosioce odluka na lokalnom nivou i mlade kako bi diskutovali o svojim potrebama i realizaciji navedenih preporuka.**

Vjerujemo da će i ova Publikacija doprinijeti snažnijoj lokalnoj zajednici, a da će se Podgorica i Zeta implementirajući preporuke iz ove Publikacija približiti gradovima EU. Shodno tome, kao zaključak analize ćemo citirati jednu od učesnica fokus grupe i vjerujemo da će lokalna samouprava imati više sluha za mlade u narednom periodu.

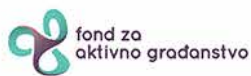
“Govorim za Podgoricu, u kontekstu vremena koje provodim u njoj kao studentkinja. Mislim da Podgorica ima najviše opcija od svih gradova u Crnoj Gori, ali da može i treba da bude mnogo bolje s obzirom na to da je 2022. godina. Podsticajna mjera bi mogla da bude finansijska pomoć, jer mislim da su finansije najveći problem ljudima, može biti pomoć u novcu koji ne mora da se vrati (jer mislim da treba da se ulaže u ljude, jer njihova uspješnost će svakako da se odrazi u vidu boljeg ekonomskog stanja u zemlji, povećanja kapitala i sličnog), kao i neke povoljne kredite. Takođe ne smije da postoji strah kod mladih hoće li moći da prežive, pa u tom smislu samouprava mora da pruži sigurnost kako mladima tako i građanima, da se za svakog nađe šta može raditi, u skladu sa obrazovanjem, znanjem i/ili sposobnostima. Svako može nešto da radi. Stvar je takođe i u vrednovanju mentalnog zdravlja, dakle kako bi neko mogao ekonomski da napreduje, treba da njegovo mentalno zdravlje bude uvaženo, pored fizičkog. Na primjer, da poslodavci budu pažljivi prema osobama koje boluju od depresije, anksioznosti, da ne budu tjerani da dođu na posao ako imaju dane kad ne mogu ni da ustanu iz kreveta zbog svog stanja. Takođe je jako važna inkluzija manjina kao što su Romi, inkluzija lgbtq+ zajednice koja ne bi smjela da strahuje od toga hoće li moći naći posao zbog svoje orijentacije, i naravno osoba koje imaju autizam, Daunov sindrom i slično tome, kao i osobe sa invaliditetom. Dakle, da se uzme u obzir stanje svake osobe, da se poštuje njena ličnost, i da posao bude u skladu sa tom njenom ličnošću. Sve to ima, itekako, uticaja na ekonomski položaj mladih. Važno je osjećati se sigurno, znati da postoji nešto što možeš raditi i da neko brine o tebi i tvom životu. Mislim da svaka samouprava treba da brine o svakom svom građaninu i obezbijedi svakome radno mjesto. Takođe samouprava treba redovno da prima povratne informacije od strane građana, da ih pita kako su zadovoljni, i šta treba promijeniti.”

Evropska praksa za snažnu lokalnu zajednicu

NACIONALNI OSMIJEH
CRNE GORE

Program „Odgovorno i solidarno: građani preuzimaju inicijativu“ realizuje **Fond za aktivno građanstvo – FAKT**, u partnerstvu sa nevladinim organizacijama **Udruženje roditelja djece sa teškoćama u razvoju „Zračak nade“** i **Aktivna zona**, uz finansijsku podršku Evropske unije i kofinansiranje Ministarstva javne uprave.

** Sadržaj na ovom materijalu predstavlja isključivo odgovornost autora i udruženja i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije i Ministarstva javne uprave.*